

Univerzita Palackého v Olomouci
Pedagogická fakulta
Ústav speciálně pedagogických studií

**ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE A JEHO
ČINNOSTI NA STŘEDNÍM ODBORNÉM
UČILIŠTI STAVEBNÍM**

Bakalářská práce

Petra KRÍŽOVÁ DiS.

Vedoucí práce Mgr. Kristýna Krahulcová, Ph.D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že

- bakalářskou práci včetně příloh, jsem vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Teplýšovicích dne 28.6.2021

Petra Křížová

Děkuji vedoucí práce paní Mgr. Kristýně Krahulcové, Ph.D. za trpělivost, podněty a připomínky při vypracování práce.

Obsah

Úvod.....	5
I. Teoretická část.....	6
1 Prevence rizikového chování	6
1.1 Obecné informace o prevenci rizikového chování.....	6
1.2 Rizikové chování.....	6
1.3 Členění prevence rizikového chování	10
1.4 Legislativa spojená s prevencí rizikového chování.....	12
2 Školní poradenské pracoviště	13
2.1 Spolupráce institucí s ŠPP	15
2.2 ŠPZ – školní poradenská zařízení	17
2.3 Školní metodik prevence.....	18
II. Praktická část	22
3 Design výzkumného šetření	22
3.1 Výzkumný problém	22
3.2 Cíl výzkumného šetření	23
3.3 Výzkumné předpoklady.....	23
3.4 Metoda sběru informací a charakteristika metody	23
3.5 Charakteristika výzkumného prostředí.....	25
3.6 Výzkumný soubor.....	27
4 Interpretace získaných dat.....	29
4.1 Výzkumné předpoklady.....	43
4.1 Zodpovězení výzkumných předpokladů.....	44
4.2 Diskuze	44
Závěr	48
Seznam použitých zdrojů	49
Seznam příloh	53

Úvod

Práce je věnována činnostem spojeným s prevencí rizikového chování a to převážně s činnostmi spojenými s rolí školního metodika prevence na středním odborném učilišti. Je nutné tuto pozici na učilišti obsadit? Je to ještě k „něčemu“, v tomto věku? Není už pozdě? Ano, je to velmi nutné. I žáci středního odborného učiliště mají své problémy, setkávají se se situacemi, které zahýbou jejich životy a mnohdy jim právě rizikové chování usnadní „přežít“ tento čas. Ale jak z toho pak ven?

Bakalářská práce se snaží objasnit v teoretické části pojem prevence, upřesnit a vysvětlit druhy rizikového chování, upřesnit jaká je funkce školního poradenského pracoviště a jeho spolupráce s dalšími poradenskými zařízeními. Kapitola školní metodik prevence upřesňuje důležitost jmenované pozice na školách i učilištích.

Praktická část je tvořena dotazníkovým šetřením autorky, zjišťování informovanosti žáků SOU o problematice rizikového chování a prevenci rizikového chování. Je tvořena dotazníkem, grafickým znázorněním výsledků šetření a závěrečnou diskusí na toto téma.

Cílem práce je přiblížit důležitost pozice školního metodika prevence na středním odborném učilišti a jeho činnosti. Mladí lidé velmi často volí cestu rizika jako útěk před problémy světa a běžného života. Riskují své mladé životy a nevědí, kde hledat pomoc. Proto je velmi důležité nezapomínat na pozici školního metodika prevence ani na odborných učilištích.

I. Teoretická část

Teoretická část bakalářské práce obsahuje obecné informace o prevenci rizikového chování, vysvětlení pojmu rizikové chování a druhů rizikového chování, legislativu spojenou s rizikovým chováním na středních školách. Jsou zde uvedeny informace spojené se školským poradenským zařízením, jehož součástí je školní metodik prevence. Náplň práce školního metodika prevence uzavírá teoretickou část bakalářské práce.

1 Prevence rizikového chování

První kapitola bakalářské práce obsahuje obecné informace o prevenci rizikového chování, vysvětlení pojmu rizikové chování a druhů rizikového chování, legislativu spojenou s rizikovým chováním na středních školách. Tyto počáteční informace byly zařazeny jako vysvětlení k praktické části, ve které autorka poukazuje na výsledky dotazníkového šetření, které bylo spojeno s rizikovým chováním, informovaností a prevencí žáků SOU stavební, Benešov.

1.1 Obecné informace o prevenci rizikového chování

Prevence vystihuje problematiku předcházení projevům rizikového chování. Pojem prevence je spojován s několika vědními obory, jako např. medicína nebo oblast občanského práva či pedagogiky. Pojem prevence pochází z latinského slova *preavenire* – předcházet. Proto prevenci lze v pedagogice definovat jako soustavu opatření, která mají předcházet nějakému nežádoucímu jevu, např. drogovým závislostem, zločinům, nehodám, neúspěchu ve škole, sociálním konfliktům nebo násilí. Michal Miovský (Miovský, 2015, s. 143) dodává, že: *„zahrnuje veškeré typy výchovných, vzdělávacích, zdravotnických, sociálních či jiných intervencí směřujících k předcházení výskytu rizikového chování, zamezujících jeho další progresi, zmírňujících již existující formy a projevy rizikového chování nebo pomáhajících řešit jeho důsledky.“*

1.2 Rizikové chování

Tato kapitola se týká samostatného tématu rizikové chování. Jiný pohled mají na problematiku rizikového chování mladí lidé, jiný lidé středního věku a jiný pohled mají lidé starší věkové kategorie. Dalo by se říci, že rizikové chování je určitou

formou životního stylu. Někdo bere jako svůj životní styl, spojený s užíváním alkoholu, a kouřením cigaret, užíváním marihuany nebo jiných návykových látek jako běžný standard. A to může vést k neuváženému chování, výtržnictví, poškozování majetku, v případě školou povinných dětí i k záškoláctví. Rizikové chování dospívajících mnohdy paradoxně bývá funkční, záměrné, instrumentální a cílené (Procházka, 2019). Mladý člověk může brát tento způsob chování i jako snadnou socializaci¹, začlenění do určité skupiny lidí, společnosti. Kouření cigaret, požívání alkoholu, užívání drog, řízení motorových vozidel bez řidičského oprávnění nebo zahájení sexuální aktivity v raném věku mohou mladí lidé (mladiství) brát jako nástroj k získání respektu u stejně starých lidí, k odpoutání se od rodičů, ale i ke zmírnění obav z neúspěchu. Velký vliv na rozvoj projevů rizikového chování u dospívajícího člověka má prostředí, ve kterém žije:

- rodina – tradiční společenství osob, kde se utvářejí základní charakteristiky našeho duševního života;
- vrstevnická skupina – přátelé, kteří mají sklony k rizikovému chování, mladý člověk se zde cítí uznáván a neohrožen. Adolescenti se chtějí identifikovat s různými referenčními skupinami např. vynikající studenti, nebo umělci, atleti, závislí na delikventech (narkomani, sprejeři);
- škola, školní prostředí – mladí lidé zde tráví větší část svého času, škola vede žáky k tomu, aby se stali aktivními členy společnosti a přijali společenské závazky. Vztahy mezi studenty a učiteli jsou většinou spíše instrumentální než emocionální (Jedlička, 2004)

Ovšem mladiství i dospívající lidé mohou trávit svůj volný čas ve společnosti lidí, kteří podléhají rizikovému způsobu života a zároveň plní své školní povinnosti bez problémů.

Projevy rizikového chování na středních školách

Období dospívání představuje čas, kdy se člověk s největší pravděpodobností setká s rizikovým chováním. Toto chování ohrožuje mladé lidi jak po stránce zdravotní, tak i sociální, ale i psychické. Mladí lidé 21. století žijí životy v prostředí klidu a bezpečí, ale svým neuváženým riskantním chováním si často způsobují vážná zranění nebo smrt. Ohrožují se např. riskantním řízením aut, užíváním návykových

¹Socializace - proces, při které se člověk začleňuje do společnosti.

látek, extrémně nebezpečnými sporty, sebevražednými pokusy, experimentováním s alkoholem (Krejčová, 2011).

Preventivní působení se v daném vývojovém období jeví nejvýhodnější, protože není zaměřeno hypoteticky na témata, která dospívajícímu ještě nic neříkají a současně většina z nich s různými formami rizikového chování teprve začíná experimentovat, čili prevence je osloví dostatečně včas (Krejčová, 2011). Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č.j. 20 006/2007-51 ze dne 16.10.2007 stanovil postupy při prevenci rizikového chování a současně stanovil zodpovědné osoby za tuto činnost. Na školách musí být povinně obsazena pozice školního metodika prevence, kterým je vždy jeden z učitelů pedagogického sboru.

Rizikové chování lze vymezit do devíti základních typů, které jsou nejvíce rozšířené a nebezpečné. Tento počet není neměnný, některé z těchto forem před několika lety ještě neexistovaly nebo byly málo časté (Miovský, 2015). Rozumíme tím takové chování, v jehož důsledku dochází k:

1. záškoláctví

- nebo-li „chození za školu“ – neomluvená nepřítomnost žáků základní nebo střední školy, úmyslné zanedbávání školní docházky (Miovský, 2015)

2. šikana a extrémní projevy agrese

- je opakované a záměrné psychické a fyzické ubližování (ponižování, týrání) zaměřené na jedince či skupinu žáků. Šikanující chování se mohou často opakovat a pro šikanované dítě (dospívajícího) je obtížné až nemožné, aby se samo ubránilo (Eretová, 2010)

3. extrémně rizikové sporty a rizikové chování v dopravě

- v původním významu jsou to takové druhy sportů, jejichž provozování je spojené se záměrným vystavováním sebe nebo druhých nepřiměřeně vysokému riziku, újmy na zdraví nebo přímému ohrožení života a je doprovázené zvýšenou hladinou adrenalinu v krvi. V dnešní době jsou to i sporty propagované na komerční úrovni nebo sporty, které se časem mohou proměnit v masové záležitosti (např. snowboarding² na lavinových

² Snowboarding – zimní sport podobný surfingu, kdy má jezdec na prkně připnuté obě nohy

polích, bungee jumping³, hight jumping⁴, závody aut v plném provozu)
(Mioviský,2015)

4. rasismus a xenofobie

- *rasistické chování* – je takové chování, které na základě přisouzení psychických a mentálních schopností a dovedností skupinám definovaných podle biologického rasového či národnostního původu příslušníky těchto skupin hodnotí a případně poškozují
- rasismus je názor, který tvrdí, že někteří lidé jsou nadřazení a jiní méněcenní z důvodu příslušnosti k určité rase
- *xenofobní chování* – je takové chování, které na základě neobjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování, což vyvolává protireakci
- můžeme také říci, že xenofobie je strach z něčeho, neznámého, jsme schopni přisoudit lidem, které neznáme vlastnosti, které nemají, věci, které nikdy neudělali a tím si vytváříme negativní názor bez jakékoliv znalosti nebo smyslu (www.prevence-info.cz, 2021,[online]).

5. sexuálně rizikové chování

- je realizací sexuality. Představuje erotické projevy, genitální a orgasmické aktivity – např. soulož, petting, jsou to takové aktivity, které souvisí s pohlavní rozdílností a obvykle se o tomto chování hovoří v souvislosti se šířením pohlavně přenosných chorob, se sexuálním násilím a zneužíváním (www.prevence-info.cz, 2021, [online]).

6. závislostní chování (adiktologie)

- je globální problém, jedná se o nepovolené omamné a psychotropní látky, které přináší velké zdravotní a sociální problémy. Méně tragické je užívání alkoholu a tabáku, ovšem k tomu navíc přichází i riziko šíření závažných infekčních chorob – AIDS⁵, hepatitida B⁶ a C⁷ (Kalina, 2003)

³ Bungee jumping – aktivita, při které je člověk přivázan kotníky k elastickému lanu a skáče dolů z velké výšky

⁴ Hight jumping – skok z velké výšky (skalní útesy do moře, řeky, lomu)

⁵ AIDS – syndrom získaného selhání imunity, infekce, která má za následek poškození imunitního systému člověka

⁶ Hepatitida typu B – akutní onemocnění způsobující onemocnění jater, zvracení, žloutenku a vzácně smrt

⁷ Hepatitida C – infekční onemocnění postihující především jater

7. negativní působení sekt

- takové působení náboženské společnosti, které svým stoupencům škodí, obvykle tzv. vymýváním mozku. Jsou to skupiny lidí s totalitními nároky vůči svým členům vyznávající náboženskou ideologii, zajišťují svým členům určité společenské přijetí a pevný řád. Dále sem patří náboženské společnosti s násilnými nebo vražednými či sebevražednými tendencemi.

8. spektrum poruch příjmu potravy

- rozvíjí se velice pomalu a nenápadně. Tyto poruchy jsou většinou založené na negativním sebehodnocení, zkreslujícím vnímání vlastního těla a jinými zdravotními komplikacemi. Jedinci často čelí tlaku společnosti např. virtuální ideál krásy (Miovský, 2015)

9. Okruh poruch a problémů spojených se syndromem CAN⁸

- toto rizikové chování může ohrozit zdravý vývoj žáků a má nepřímé dopady na chování žáků. Má negativní vliv na harmonický vývoj dětí a mladistvých zejména v oblasti emocionální, vztahové, může ohrozit i zdravý tělesný vývoj člověka. Toto chování, které se odehrává hlavně v rodině, může být jedním z důvodů dalších forem rizikového chování (např. záškoláctví, užívání návykových látek, sebepoškozování, násilné chování (www.prevence-info.cz, 2021, [online])).

1.3 Členění prevence rizikového chování

Základní prevence rizikového chování se člení na:

- *primární prevenci* – všechny aktivity, které se týkají celé společnosti a dělají se proto, aby se předcházelo rozvoji rizik a projevů rizikového chování;
- *sekundární prevenci* – tato prevence je zaměřena na jedince, u kterých je zvýšené riziko vzniku rizikového chování;
- *terciální prevence* – prevence zaměřená na osoby, které už s konkrétním problémem mají negativní zkušenost. Velkou snahou terciální prevence je zamezení šíření dalšímu problému.

⁸ Syndrom CAN – „Child abuse and neglect“ – syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte

Primární prevence jsou aktivity, které mají jasný cíl předcházet vzniku a rozvoji rizikového chování u společnosti. Pro práci školního metodika prevence je důležité zaměřit se primárně na předcházení projevů a rozvoji rizikového chování u žáků středního odborného učiliště. Školní metodik prevence na SOU může ovlivnit primární prevencí životy těchto žáků.

Základním principem primární prevence rizikového chování by měla být hlavně výchova žáků k tomu, aby dokázali předcházet rizikům, dokázali se chovat tak, aby nepoškodili zdraví své, ani zdraví ostatních a minimalizovali rizikové projevy chování. Primární prevence by měla směřovat i k rozvoji pozitivního sociálního chování a zvládání zátěžových situací v životě člověka (Burdová, 2019). Školní metodik prevence se také hodně zabývá specifickou primární prevencí. Tato prevence jsou převážně aktivity a programy, které se zaměřují právě na předcházení projevů rizikového chování. Dělí se:

- *programy všeobecné prevence* – zaměřují se na tzv. obecnou populaci či její část (studentskou populaci), která není identifikována podle individuálních rizikových faktorů. Jedná se např. o školní programy orientované na všechny studenty;
- *programy selektivní prevence* – jsou zaměřeny na specifické skupiny např. školáky se zvýšeným rizikem problémů s chováním a užíváním návykových látek (např. děti ze sociálně slabých rodin, děti se slabším prospěchem);
- *programy indikované prevence* – jsou zaměřeny na jednotlivce, kteří podle diagnostických kritérií nemají problémy se závislostí, ale vykazují určité rysy a charakteristiky rizikového chování (např. intervence zacílené na mladé experimentátory s drogami) (Mioviský, 2015).

Jinou možností preventivního působení je nespecifická primární prevence. Není spojena s konkrétním rizikovým chováním, ani konkrétní cílovou skupinou. Ale jsou to všechny metody, které rozvíjí osobnost člověka, jeho nadání, zájmy i sportovní aktivitu (např. keramika, atletika). Smysluplné trávení volného času pozitivně ovlivňuje rozvoj sociálního chování a zdravý životní styl člověka (Burdová, 2019).

1.4 Legislativa spojená s prevencí rizikového chování

Rizikové chování je velmi často spojeno právě se žáky středních odborných učilišť, studenty středních škol, dětmi a mladistvými, pro které bývá rizikové chování velkým lákadlem. Školní metodikové prevence se proto mohou opřít o náš právní systém, kde nalezneme několik zákonů, vyhlášek a metodických postupů, které daný problém objasňují:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v aktuálním znění.
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2021 (Usnesení vlády ČR ze dne 18.3.2019, č. 190)

Další velmi důležité zákony a metodické pokyny jsou uvedeny v příloze této práce.

2 Školní poradenské pracoviště

Každá škola, s účinností od 1. 9. 2016, musí mít funkční školní poradenské pracoviště, které je oporou všem pedagogickým pracovníkům, žákům a rodičům. Obecně lze říci a ve vyhlášce č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v aktuálním znění – par.7, se uvádí, že: „ředitel základní, střední a vyšší odborné školy zabezpečuje poskytování poradenských služeb ve škole zpravidla výchovným poradcem a školním metodikem prevence, kteří spolupracují zejména s třídními učiteli, učiteli výchov, případně dalšími pedagogickými pracovníky školy“.

Školní poradenské pracoviště (ŠPP) školy by se mělo skládat z učitele – výchovného poradce, učitele – školního metodika prevence, školního psychologa, školního speciálního pedagoga a učitele, který je metodikem pro práci s nadanými žáky nebo specialista na reedukaci SPU a dále pak ŠPP spolupracuje se specializovanými poradenskými pracovišti ve školství, tj. pedagogicko-psychologickými poradnami (PPP), speciálně pedagogickými centry (SPC), ale také se středisky výchovné péče (SVP) (Miovský, 2015).

Profese ve školním poradenském pracovišti:

- *Výchovný-kariérový poradce* – učitel, který pomáhá při volbě povolání a dává kariérové poradenství, připravuje podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, včetně integrace nadaných žáků a sociálně a kulturně znevýhodněných žáků. Věnuje se např. také orientačnímu šetření žáků, jejichž vzdělávání vyžaduje větší pozornost a navrhuje program práce s těmito žáky. Koordinuje poskytování poradenských služeb, těmto žákům školou a školskými poradenskými zařízeními může poskytnout i informace o činnosti specializovaných školských a poradenských zařízeních v regionu (Miovský, 2015)
- *Školní metodik prevence* – učitel, který pracuje především v oblasti prevence rizikového chování. Provádí individuální a skupinové práce se žáky a studenty s obtížemi v adaptaci, koordinuje a realizuje aktivity školy zaměřené na prevenci rizikového chování žáků, poskytuje poradenské služby zákonným zástupcům žáků s rizikem či projevy rizikového chování. Školní

metodik prevence také metodicky vede učitele školy v oblasti prevence sociálně patologických jevů;

- *Školní speciální pedagog a školní psycholog* – věnují se intenzivní práci s jednotlivci i se třídami na jedné straně a na druhé straně se mohou věnovat metodické podpoře učitelů v práci s problematickými dětmi;
- *Školní psycholog* – vedoucí pracovníci škol očekávají zaměření školních psychologů především na žáky v oblastech: práce s problémovými žáky, péče o žáky s vývojovými poruchami učení a následné nápravy, péče o žáky s poruchami chování, řešení osobních i vztahových problémů dětí. České školy se nyní učí využívat služeb školních psychologů a oceňují jejich přítomnost právě při řešení nestandardních situací (Lazarová, 2008). Školní psycholog provádí intervenci v krizových situacích, mezi které můžeme zařadit zejména úrazy, úmrtí blízkých, sebevraždy a v krajním případě vraždy (Mioviský, 2015).

V zásadě lze říci, že náplní práce školního poradenského pracoviště je:

- vytváření vhodných podmínek pro zdravý psychický, sociální a tělesný vývoj dítěte předškolního věku, žáka a studenta a k rozvoji jeho osobnosti před započatím a v průběhu vzdělávání;
- naplňování potřeb a rozvíjení schopností, dovedností a zájmů žáka;
- prevenci a řešení výukových a výchovných obtíží, sociálně patologických jevů (zejména šikany a jiných forem agresivního chování, zneužívání návykových látek) a dalších problémů souvisejících se vzděláváním a k motivování žáka správně vnímat a překonávat své problémy;
- vytváření vhodných podmínek pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;
- volbě vhodné vzdělávací cesty a pozdějšího profesního zaměření žáka
- rozvíjení pedagogicko-psychologických znalostí a profesních dovedností učitelů a ostatních pedagogických pracovníků v předškolních zařízeních, školách a ve školských zařízeních;
- podpoře a rozvíjení kompetencí rodičů a zákonných zástupců v oblasti vzdělávání potřebných dětí;

- rozpoznávání a využívání působení skrytého kurikula ve školním vzdělávání (Jedlička, 2004).

Školní poradenské pracoviště na střední škole má za funkci hlavně pomoci žákům a to především v těchto oblastech:

- v oblasti adaptace na nové prostředí;
- pokud mají adaptační problémy při přechodu ze základní školy na střední školu nebo z jiné střední školy;
- zvládnout problémy ve vztahu k učiteli;
- zvládnout problémy žáků a učitelů spojené s třídním kolektivem;
- zvládnout vývojové obtíže;
- zvládnout obtíže se špatným prospěchem nebo s SPU;
- s nevhodným přístupem rodičů;
- s rizikovým chováním.

Školní poradenské zařízení v současné střední škole by mělo pomoci svým klientům ve snadnější adaptaci na nové prostředí, zvýšit kvalitu samostatného rozhodování a přijetí osobní odpovědnosti, zlepšit potíže s chováním a rozvinout sociální dovednosti a rozvinout osobní potenciál klienta tak, aby si uvědomil, jak kladně využít své vlastní schopnosti a zájmy.

Preventivní práci, poradenskou práci (poradenské intervence) nebo poskytování opory mívají ve školách na starost učitelé, kteří přesně vědí, co se od nich očekává. Důležitou roli v řešení krizových situací sehrává vedení školy, které celý tým koordinuje a rozhoduje o závažných krocích (Lazarová, 2005).

2.1 Spolupráce institucí s ŠPP

Jedním z partnerů školního poradenského pracoviště a především školního metodika prevence by mělo být středisko výchovné péče (SVP). Toto středisko zajišťuje preventivně – výchovnou péči pro děti, žáky a studenty s rizikem vzniku a vývoje poruch chování. Zajišťuje minimum diagnostiky, ale maximum přímé péče v rodině nebo ve třídě.

Středisko výchovné péče nabízí tři úrovně pomoci:

1. ambulantní péče – péče, která je praktikována jedenkrát někdy dvakrát měsíčně, může probíhat pouze v úrovni dítě x terapeut nebo rodina x terapeut, ale také ve skupině. Péče může trvat i několik let.
2. celodenní péče – tato péče je praktikována tak, že děti navštěvují svou základní nebo střední školu, kam patří i učební obory, ale svůj volný čas (odpoledne) tráví ve středisku výchovné péče, v noci a o víkendech jsou doma mezi svými blízkými.
3. internátní péče – realizují dobrovolné nebo soudně nařízené pobytové programy – např. pokud žije v rodině dítě, které je závislé na nějaké návykové látce, prodá, co může, ohrožuje svým jednáním sourozence, rodina má velmi narušený systém. Pak, aby bylo rodičům „odlehčeno“, může dítě dobrovolně podstoupit takovýto pobytový program.

Ne všechna střediska výchovné péče nabízí všechny tři úrovně péče (www.zakonyprolidi.cz, 2021, [online]). Střediska výchovné péče spolupracují především s rodinou, s OSPODEM⁹, školami, institucemi v poradenském systému a jinými NNO¹⁰. Střediska tvoří vedle pedagogicko-psychologických poraden a speciálně pedagogických center klíčové ambulantní poradenské služby na obecní a regionální úrovni (Miovský, 2015).

Partner školního poradenského pracoviště a opět hlavně školního metodika prevence je oblastní metodik prevence (OMP). Školní metodik prevence má povinnost informovat o škole oblastního metodika prevence. Pro Benešovsko je touto funkcí pověřena paní Mgr. Renata Sládková z Pedagogicko-psychologické poradny Středočeského kraje, pracoviště Benešov.

OMP je zařazen do hierarchie výkonu primární prevence ve školství, jeho funkcí je především koordinační a metodické vedení školních metodiků prevence, dále pak činnosti vzdělávací a supervizní. Koordinuje systém primární prevence a spolupráci v rámci větších celků, jako jsou obce, regiony a kraje (Miovský, 2015). Oblastní metodik prevence také organizuje pravidelné porady (semináře) pro školní metodiky prevence a poskytuje jim individuální odborné konzultace.

⁹ OSPOD – orgán sociálně-právní ochrany dětí

¹⁰ NNO – nestátní nezisková organizace

Na žádost školy a školského zařízení pomáhá se školním metodikem a pedagogickými pracovníky řešit aktuální problémy spojené s výskytem rizikových projevů chování. Udržuje pravidelný kontakt se všemi institucemi, které se v daném kraji angažují v primární prevenci. V neposlední řadě spolupracuje s krajským školským koordinátorem prevence (<http://ppp-olomouc.cz>), 2021, [online]).

2.2 ŠPZ – školní poradenská zařízení

PPP - pedagogicko-psychologická poradna, další partner školního metodika prevence, která poskytuje služby pedagogicko-psychologického a speciálně pedagogického poradenství a pedagogicko-psychologickou pomoc při výchově a vzdělávání žáků. Činnost poradny se uskutečňuje ambulantně a bezplatně. PPP zjišťuje připravenost žáků na povinnou školní docházku a vydává o ní zprávu, dále pak doporučuje zákonným zástupcům a řediteli školy návrhy podpůrných opatření. Spolupracuje při přijímání žáků do škol a provádí speciálně pedagogická vyšetření pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Poskytuje poradenské služby žákům se zvýšeným rizikem školní neúspěšnosti nebo vzniku problémů v osobnostním a sociálním vývoji, jejich zákonným zástupcům i pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím tyto žáky. Prostřednictvím metodika prevence zajišťuje prevenci sociálně patologických jevů, realizaci preventivních opatření a koordinaci školních metodiků prevence (www.nuv.cz/t/vyhlaska-c-72-2005-sb). Klientem PPP se může stát dítě ve věku od vstupu do mateřské školy do ukončení středního nebo vyššího vzdělávání. PPP se soustředí také na rozvoj osobnosti, sebepoznávání a rozvoj prosociálních forem chování dětí a mládeže, zpracovává odborné podklady pro rozhodnutí orgánů státní správy ve školství a zařazování a přeřazování dětí a mládeže do škol. PPP zajišťují poradenské služby psychologů a speciálních pedagogů školám, které nemají zajištěny tyto služby. Některé pedagogicko-psychologické poradny zajišťují i volnočasové aktivity žáků (Eretová, 2010).

SPC – speciálně pedagogické centrum, partner, kterého nelze v poskytování odborné podpory, za účelem zvýšení kvality poradenských služeb školních poradenských zařízeních, opomenout. Centrum poskytuje poradenské služby při výchově a vzdělávání žáků se zdravotním postižením, dětí s hlubokým mentálním postižením

nebo žákům se zdravotním znevýhodněním. Žákům základních škol speciálních a školských zařízení jsou poradenské služby centra poskytovány pouze v rámci diagnostiky a kontrolní diagnostiky. Činnost centra se uskutečňuje ambulantně na pracovišti centra a návštěvami pedagogických pracovníků centra ve školách a školských zařízeních. SPC zajišťuje speciální připravenost žáků se zdravotním postižením na povinnou školní docházku a speciální vzdělávací potřeby žáků se zdravotním postižením a žáků se zdravotním znevýhodněním. Dále pak zpracovává odborné podklady pro integraci těchto žáků a pro jejich zařazení a přeřazení do škol a školských zařízení a pro další vzdělávací opatření (www.nuv.cz/t/vyhlaska-c-72-2005-sb). SPC se zřizují nejčastěji při speciálních školách. Pomáhají při přípravě zpracovávání individuálních výchovně-vzdělávacích programů pro děti a žáky integrované do běžných škol. Poskytují poradenství k volbě vzdělávacích cest (kariérové poradenství) pro klienty se zdravotním postižením (Eretová, 2010).

2.3 Školní metodik prevence

Školní metodik prevence je jmenován ředitelem školy. Stává se jím pedagogický pracovník, který je především učitelem dané školy a v současné době nemá ani sníženou vyučovací povinnost. Školní metodik prevence vykonává tuto činnost nad rámec své vyučovací povinnosti, tedy ve svém volném čase. Musí být pedagogickým pracovníkem podle par. 2 zákona č. 563/2004 Sb., a dále pak musí naplnit kvalifikační předpoklady v souladu s Vyhláškou 317/2005 Sb., Vyhláška o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků par. 9 absolvováním studia k výkonu specializovaných činností odst. 1c) prevence sociálně patologických jevů. Studijní program ŠMP je zaměřen hlavně na získání vědomostí a dovedností pro práci se žáky s rizikem vzniku sociálně nežádoucího chování. Pedagog se naučí i to, jaké jsou projevy různých forem rizikového chování, seznámí se s jednotlivými charakteristikami specifických forem rizikového chování, které jsou dány vyhláškou i v metodických a koordinačních činnostech pro školního metodika prevence (Burdová, 2019).

Činnost metodika prevence má jako hlavní základ úsilí vychovávat. Výchova je vlastní koncepčním základem prevence. Je předmětem zájmu filozofie a pedagogiky již od dob jejího začátku. Dalo by se proto uvažovat o tom, že máme v tomto ohledu „jasno“ a naplnit prevenci výchovným akceptem není problém. Ale váhání nastane

vždy, když se do samotného „vychováání“ nové generace pustíme. Úkol „vychovat“ je totiž nesmírně komplikovaný svou komplexností. Je to konkrétní čin konkrétních subjektů v konkrétním místě, čase, je to vždy velice specifická výchovná situace. Ale zároveň se ve výchově vynořují ty nejlepší úmysly lidské civilizace, a to v podobě obecných výchovných cílů. Je v ní skryta snaha předat další generaci vědomosti a zkušenosti, je v ní uchována touha rodičů, tedy nás dospělých, zabránit mladé generaci opakovat stejné chyby, jež jsme prožili my sami. Je to přirozená snaha pozitivně ovlivňovat osobnostní vývoj dětí a dospívajících (Procházka, 2019, s. 20). Prevenci můžeme pojmut různě – optimisticky, pesimisticky nebo realisticky, dotýká se všech oblastí současné společnosti a rodiny. Jako metodici prevence se musíme potýkat s odmítáním, s geny dětí, s rodinnými tradicemi, rasovými předsudky i negativními společenskými vztahy, to všechno hraje velkou roli ve tvorbě preventivních programů. Role školního metodika prevence je nezastupitelná a to především při budování pozitivního a bezpečného klimatu školy. „*V současné době nabývá na důležitosti i z hlediska rozvoje sofistikovaných forem rizikového chování, zvyšování agresivity žáků a zhoršování sociálního klimatu celé společnosti.*“ (Burdová, 2019, s. 19)

Školní metodik prevence vykonává činnosti metodické, koordinační, informační a poradenské. O těchto činnostech vede písemnou dokumentaci. Metodická a koordinační činnost školního metodika prevence zahrnuje:

- koordinaci tvorby a kontroly realizace preventivního programu školy;
- koordinaci a participaci na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci záškoláctví, násilí, vandalismus, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, prekriminálního¹¹ a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších typů rizikového chování;
- metodické vedení činnosti učitelů školy v oblasti prevence rizikového chování (předcházení a časnou pedagogickou diagnostiku rizikových projevů chování, preventivní práci s třídními kolektivy apod.);
- koordinaci vzdělávání pedagogů školy v oblasti prevence rizikového chování;
- koordinaci přípravy a realizaci aktivit zaměřených na zapojování multikulturních prvků do vzdělávacího procesu a na integraci žáků/cizinců;

¹¹ Prekriminální – narušené, nevhodné, problémové, rizikové chování.

prioritou v rámci tohoto procesu je prevence rasismu, xenofobie a dalších jevů, které souvisejí s otázkou přijímání kulturní a etnické odlišnosti;

- koordinaci spolupráce školy s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci problematiku prevence rizikového chování, s metodikem preventivních aktivit v pedagogicko-psychologické poradně a s odbornými pracovišti, které působí v oblasti prevence;
- kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participaci na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu rizikového chování;
- shromažďování odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení v rámci prevence rizikového chování a zajištění těchto zpráv a informací v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů;
- vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence, navržená a realizovaná opatření (Miovský, 2015).

Informační činnost školního metodika prevence zahrnuje:

- zajišťování a předávání odborných informací o problematice rizikového chování, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogům školy;
- prezentaci výsledků preventivní práce školy, získávání nových odborných informací a zkušeností;
- vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence rizikového chování (orgány státní správy a samosprávy, střediska výchovné péče, pedagogicko-psychologické poradny, zdravotnická zařízení, policie, orgány sociální péče, nestátní organizace působící v oblasti prevence, centra krizové intervence a další zařízení, instituce, organizace i jednotliví odborníci);
- poradenské činnosti
- vyhledávání a pedagogickou diagnostiku žáků s rizikovými projevy; poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli);

- spolupráci s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje rizikového chování u jednotlivých žáků a tříd a participaci na sledování faktorů, které ovlivňují rizikové chování;
- přípravu podmínek pro integraci žáků s poruchami chování ve škole a koordinaci poskytování poradenských a preventivních služeb těmto žákům školou a specializovanými školskými zařízeními (Miovský, 2015)

Většina mladých lidí pobývá na střední škole nebo učilišti minimálně 180 dní v roce, pokud nevznikne mimořádná událost jako např. COVID – 19, kdy žáci tráví svůj studijní čas u počítačů v domácím prostředí. Škola je instituce, která nese značnou odpovědnost za přípravu mladých lidí pro svět práce. Činnost metodika prevence je činností specializovanou, stojí nad činností vzdělávací a vedle ní. Povinnost zahrnout prevenci do výchovně vzdělávací činnosti stanovuje školám Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), kde je doslova uvedeno: *„Školy a školská zařízení jsou při vzdělávací činnosti a s ním souvisejících činnostech a při poskytování školských služeb povinny přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí, žáků a studentů a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku sociálně patologických jevů.“* (Procházka, 2019, s. 13)

II. Praktická část

Praktická část bakalářské práce se zabývá dotazníkovým šetřením o rizikovém chování, na Středním odborném učilišti stavebním v Benešově. Její součástí je charakteristika výzkumného prostředí, grafické znázornění výsledků šetření, výzkumné předpoklady i diskuze k výsledkům dotazníkového šetření.

3 Design výzkumného šetření

Autorka bakalářské práce pomocí dotazování zjišťovala současnou situaci na Středním odborném učilišti stavebním v Benešově v oblasti problematiky rizikového chování mezi žáky, zda se již někdy s pojmem „rizikové chování“ setkali, zda vědí, co toto chování představuje, co se pod pojmem rizikové chování skrývá, kdo je na škole školním metodikem prevence, kam by se v případě potřeby mohli obrátit o pomoc. Autorka se dále zajímala, zda znají náplň práce školního metodika prevence, jestli znají pojem adaptační den a zda je dobré mít pravidelně třídnickou hodinu. Zabývala se tématem třídnická hodina, významem důležitostí a potřebou jejího konání. Cílem bakalářské práce bylo potvrdit nebo vyvrátit některé skutečnosti spojené s rizikovým chováním u žáků SOU stavební. Autorčiným cílem práce bylo zjistit, zda jsou žáci dostatečně informovaní o prevenci rizikového chování, o způsobech řešení rizikového chování, o funkci školního metodika prevence na školách nebo o důležitosti třídnických hodin a adaptačních dnů pro fungování třídního kolektivu. Výzkumnými otázkami autorka chtěla získat odpovědi na problematiku spojenou s rizikovým chováním mladých dospělých. Zajímalo jí, zda žáci, kteří se setkali s drogovou závislostí, se záškoláctvím, se sebepoškozováním, šikanou nebo kyberšikanou, jsou ochotni toto sdělit učitelům, řešit a změnit. Odpovědi na výzkumné otázky jí pomohou při tvorbě minimálního preventivního programu školy na nový školní rok.

3.1 Výzkumný problém

Výzkum pomocí dotazování je nejvhodnějším způsobem, jak získat popisné informace. Tímto způsobem chceme zjistit a upřesnit jev, který nevidíme, ale informace o něm získáváme zprostředkovaně z výpovědí respondentů. Dotazování má své výhody i nevýhody. Výhodou je, že získáme myšlenky a názory respondenta, člověka, který na otázky dotazníku odpovídá. Nevýhodou může být, že data, která

dotazováním získáme, mohou být zkreslené, Můžeme se také ale setkat s neochotou odpovídat. I tak získáme primární údaje, protože jsou kladeny otázky, které se týkají jejich znalostí a postojů (Kohler, 2005).

Výzkumným problémem této práce je povědomí žáků středního odborného učiliště v Benešově o rizikovém chování, o práci školního metodika prevence a o možnostech pomoci ve školním prostředí. Cílem bakalářské práce bylo zjistit a popsat informovanost žáků vybraného SOU o prevenci rizikového chování.

3.2 Cíl výzkumného šetření

Cílem výzkumného šetření bylo potvrdit nebo vyvrátit výzkumné předpoklady bakalářské práce.

3.3 Výzkumné předpoklady

VP 1: Předpokládáme, že více než polovina respondentů dotazníkového šetření se setkala s některým z druhů rizikového chování.

VP 2: Předpokládáme, že většina respondentů v případě, že by se stala obětí některého typu rizikového chování např. šikana, vědí, na koho se v rámci školy obrátit.

VP 3: Předpokládáme, že většina respondentů přijímá nutnost adaptačních dnů a třídnických hodin, jako důležitý zdroj informací o nových spolužácích, učitelích i škole.

3.4 Metoda sběru informací a charakteristika metody

Autorka bakalářské práce použila k získání informací formu dotazování pomocí google dotazníku, viz. příloha č. 2. Bohužel situace z jara 2021 (COVID- 19) nedovolila přímý kontakt s respondenty. Dotazník představuje metodu sběru dat založenou na zprostředkování kontaktu mezi člověkem, který data sbírá a respondentem. Písemné dotazování není příliš časově náročné a umožňuje kontaktovat velké množství respondentů v krátkém časovém období. Respondent může věnovat zodpovězení otázek dostatek času. Člověk, který se táže, nijak neovlivní respondenta v jeho odpovědích. To, že respondent může odpovídat v soukromí, umožňuje zvýšit upřímnost odpovědí. Na druhou stranu, ale tázající riskuje nízkou návratnost dotazníků. Tato výzkumná metoda zjišťuje obecně spokojenost klientů. Používá se pro získání názorů na určitou problematiku.

Struktura dotazníků by měla mít tyto části:

- vstupní informace (hlavně pro to, jsou-li dotazníky zasílány standardní nebo emailovou poštou) – účel průzkumu, závazek zachování důvěrnosti údajů o zákazníkovi/klientovi, způsob vyplňování jednotlivých částí dotazníků, údaje o tom, kam a jakým způsobem dotazník odevzdat;
- část hodnotící jednotlivé znaky spokojenosti;
- část umožňující vyhodnotit celkovou spokojenost klienta (Nenadál, Petříková, 2004).

Při dotazování respondent často kombinuje uzavřené a otevřené otázky. Otázky musí splňovat určité požadavky, aby nám odpovědi přinesly použitelné informace. Otázky musí být srozumitelné, aby je respondent správně pochopil a mohl pravdivě odpovědět, a aby byl ochoten odpovědět. Musí být jasné a jednoznačné, takže se ptáme vždy na jednu věc. Naopak otázky nesmí být dotěrné nebo intimního charakteru. Při otevřených otázkách nenabízíme žádné předem stanovené varianty odpovědí. Respondent své myšlenky zaznamenává sám. Uzavřené odpovědi jsou ty varianty, kdy tazatel nabízí možné varianty odpovědí, otázky jsou jednoduché a výběrové, tzn. nabízí možné varianty a respondent vybírá pouze jednu možnost. Některé otázky mohou mít také formu identifikační otázky, kdy se tazatel táže na určité sociodemografické znaky např. pohlaví, věk, bydliště. Otázky musí být řazeny od jednoduchých přes zajímavé a neohrožující anonymitu, těžké uprostřed a rizikové na konec. V závěru nesmí tazatel zapomenout na poděkování (Nenadál, Petříková, 2004).

Dotazování se může potýkat s problémy. Někteří lidé nedokáží na otázky dotazníku odpovědět, protože si nepamatují, co a proč dělají nebo o tom nepřemýšlejí. Jiným lidem se nemusí chtít odpovídat nebo mluvit o věcech, které považují za soukromé, byť je dotazník anonymní. Respondenti mohou odpovídat, i když si odpověďmi nejsou jisti, prostě jen proto, že aby vypadali chytřejší nebo informovanější. Každopádně, pokud se dotazník pečlivě naplánuje a vytvoří, tyto problémy se minimalizují a přinese velmi cenné informace (Kohler, 2005).

Sběr dat probíhal bez větších problémů. Autorka oslovila žáky Středního odborného učiliště stavebního v Benešově, kde pracuje. Nápomocí jí byl internetový server školy Bakalář. Předpokládala, že by se mohla vrátit aspoň jedna třetina odpovědí.

Výsledek byl ovšem překvapením. Vrátila se zpět celá polovina dotazníků, které byly velmi poctivě vyplněny. Autorka volila formu otevřených i uzavřených otázek. Uzavřené otázky obsahovaly vždy jen dvě možnosti odpovědí, např. ano - ne, muž – žena apod. Uzavřené otázky byly voleny tak, aby odpovědi nebyly pro respondenty těžké a měly jednoznačnou odpověď. Otevřené otázky zjišťovaly základní informace o rizikovém chování mladých lidí, o tom jaké mají respondenti znalosti a povědomí o nebezpečí tohoto chování. Jakou mají možnost pomoci, pokud se s tímto chováním setkávají. Otevřené otázky dávají nečekané odpovědi, umožňují objasnit některé skutečnosti, podnítit ke spolupráci tazatele a tázaného. Autorka práce je volila právě proto, aby si ověřila některé skutečnosti, které ji mohou pomoci při volbě preventivních programů v novém školním roce. Volila postup od jednoduchých otázek, po otázky složitější. Kombinovala otevřené a uzavřené odpovědi, právě proto, aby získala cenné informace.

3.5 Charakteristika výzkumného prostředí

Střední odborné učiliště stavební, Benešov vzniklo v roce 1957, jako součást Železničního stavitelství Praha. Jeho tradice je tedy již několik desetiletí. V roce 2003 bylo učiliště sloučeno s Odborným učilištěm Bystřice u Benešova a tímto spojením se rozšířil i počet učebních oborů. V současné době navštěvuje školu 204 žáků.

3.5.1 Prostředí školy

Střední odborné učiliště stavební, Benešov, jehož zřizovatelem je Středočeský krajský úřad, má velmi výhodnou polohu. Nachází se v okresním městě Benešov nedaleko Prahy, cca 10 minut chůze od vlakového a autobusového nádraží v Benešově a cca 15 minut chůze od centra města. Budovy školního areálu, budova školy, domova mládeže a školní jídelny, stojí na pozemcích zřizovatele. Pouze budovy, které slouží k odbornému výcviku, se nacházejí zhruba 500 m od školního areálu, na pronajatých pozemcích firmy EKO SAB a.s. V prostorách budov odborného výcviku byly v poslední době vybudovány speciální učebny, např. dílny instalatérů byly vybaveny novými nástroji a přístroji pro výuku. Dílenské prostory oborů truhlář a truhlářské práce jsou taktéž nově opraveny a součástí nového

vybavení se stala např. formátovací pila, širokopásová bruska, hydraulický lis nebo olupovačka ABS. V oboru aranžér vykonávají žáci odborný výcvik ve čtyřech ateliérech, speciálně vybavených pro tuto profesi. Všechny učebny v prostorách školy jsou vybaveny technikou pro audiovizuální vzdělávání. Kromě tradičních metod se používají digitální učební pomůcky a od 11. 3. 2020 (z důvodu COVID 19 epidemie) byla ve velké míře uplatněna digitální výuka online.

3.5.2 Vzdělávání na SOU stavebním, Benešov

Odborné vzdělávání školy splňuje podmínky pro obory typu „H“ a stavební obory typu „E“. Učiliště naplňuje proces inkluzivního vzdělávání v teoretickém i praktickém vyučování. Obory vzdělávání nabízené potenciálním uchazečům:

- Studijní obory typu - H:
 - truhlář
 - zedník
 - instalatér
 - aranžér
- Studijní obory typu – E:
 - truhlářská a čalounická výroba
 - zednické práce
 - šití oděvů
 - klempířské práce ve stavebnictví
 - pokrývačské práce

Každý absolvent po úspěšně složené závěrečné zkoušce získává vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list, zároveň také tzv. Europass v českém i anglickém jazyce. Ten je platným dokladem o vzdělání v daném oboru v oblasti celé Eurozóny, spolu s certifikátem o jednotné závěrečné zkoušce. Odborné vzdělávání ve stavebních oborech a aranžerství typu „H“ umožňuje absolventům pokračovat v nástavbovém studiu, nebo nastoupit na střední školu denního studia. Absolventi oborů typu „E“ studium končí také jednotnou závěrečnou zkouškou a i ti získávají vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list stejné hodnoty. Zřizovatel školy poskytuje učňům v oboru zedník, instalatér a zednické práce finanční stipendium.

Pro učitele, kteří vzdělávají žáky v oborech typu „E“, je práce mnohem náročnější. Většinou se jedná o žáky s velmi nízkou schopností vzdělávání. Žáci do těchto oborů

nastupují s malým objemem vědomostí, dovedností a návyků v souvislosti se schopnostmi jim danými při vstupu do života. Často se u nich jedná o vývojové vady, poruchy učení, ale i chování. Tomu také odpovídají studijní výsledky.

Každoročně přibývá žáků se speciálními podpůrnými požadavky, proto škola velmi úzce spolupracuje s Pedagogicko-psychologickou poradnou v Benešově a Speciálně pedagogickým centrem v Benešově. Vzhledem k rostoucímu počtu žáků s některou poruchou je taková spolupráce nezbytná.

3.5.3 Aktivita školy

Učitelé i žáci našeho učiliště se vzdělávají i formou návštěv výstav z oblasti stavebnictví a aranžérství, jakou jsou např. For Arch, Hobby, Střechy Praha, Aquatherm, Bohemia Ligna Lysá nad Labem, Vzdělání a řemeslo, Beauty a stálé expozice Národní galerie, Národního muzea, Galerie DOX. Uzavření škol, z důvodu COVID 19, našim žákům bohužel neumožnil účast na mezinárodní soutěži „Murár roku“, ve Slovenské Nitře, které se každoročně velmi úspěšně zúčastňujeme.

Na škole byla zřízena pozice školního metodika prevence, který sleduje sociálně patologické jevy. Žáci jsou seznámeni s následky užívání návykových látek, pozornost je věnována rasové nesnášenlivosti a xenofobii. Učiliště proto také spolupracuje s podprahovým centrem K-centrum Magdaléna a nízkoprahovým centrem Mezičas.

Některé akce školy jsou zaměřeny na multikulturní a enviromentální výchovu jako např. pomoc neziskové organizaci „Život dětem“ – Srdíčkové dny, výpomoc našich žáků na různých sportovních i kulturně-společenských akcích. Spolupráce s městem Benešov – zajišťování oprav, výzdoba sálů apod. je také velmi dobrým zviditelněním školy.

3.6 Výzkumný soubor

Jako výzkumný soubor byli autorkou zvoleni žáci SOU stavebního, Benešov, které oslovila pomocí serveru Bakaláři, kam poslala odkaz na google dotazník. V Googlu dotazníku vytvořila dotazník a oslovila všech 240 žáků školy. Respondenti jsou různých věkových kategorií, od 15-ti let věku do 20-ti let, chlapci i dívky. Nebyl

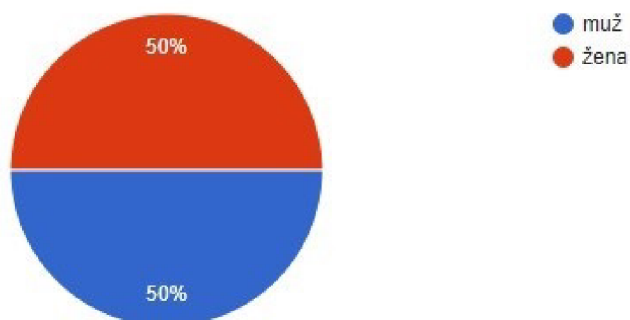
proveden záměrný výběr, ale byli osloveni všichni žáci. Autorka počítala s 30% návratností dotazníků (tedy zhruba 80 vrácených a vyplněných dotazníků). Zprávou ve školním programu Bakalář žáci (respondenti) získali odkaz, který po rozkliknutí otevřel dotazník. Respondenti byli osloveni s prosbou o pomoc při vypracování bakalářské práce. V úvodu dotazníku bylo vše vysvětleno – význam dotazníku, že je dotazník pouze pro potřebu autorky a je zcela anonymní a dobrovolný. V závěru úvodu autorka poděkovala respondentům za spolupráci.

Návratnost dotazníků byla téměř 50%. Vrátilo se 100 řádně vyplněných dotazníků, jejichž výsledky byly použity a převedeny do grafů. Získané informace byly poté autorkou převedeny do grafické podoby a jejich výsledky zhodnoceny.

4 Interpretace získaných dat

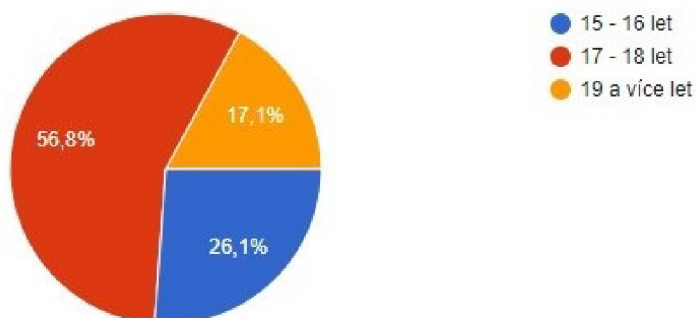
Kapitola interpretace dat obsahuje grafické znázornění na jednotlivé otázky dotazníkového šetření spolu s krátkým komentářem k jednotlivým grafům.

1. Jakého jsi pohlaví?

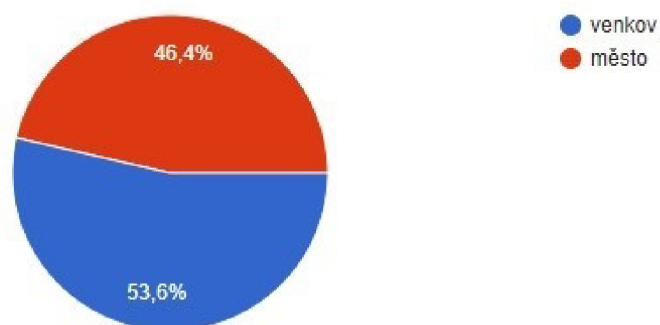
Tato otázka byla položena z důvodu zjišťování toho, zda je ochotno pročíst a vyplnit dotazník více žen či více mužů. Výsledek byl velmi pozitivní, obě pohlaví přistoupily k dotazníku se stejnou odpovědností.

2. Kolik je Ti let?

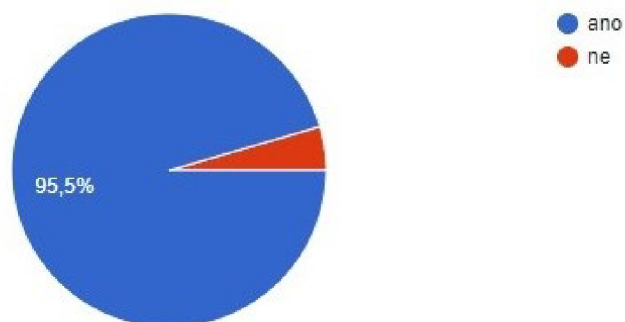
SOU stavební, Benešov je učiliště, kde je převážná část chlapců, kteří studují stavební obory. Graf znázorňuje, že první ročníky, tedy věk 15-16 let, bývají v plnění svých povinností nejzodpovědnější.

3. Kde žiješ?

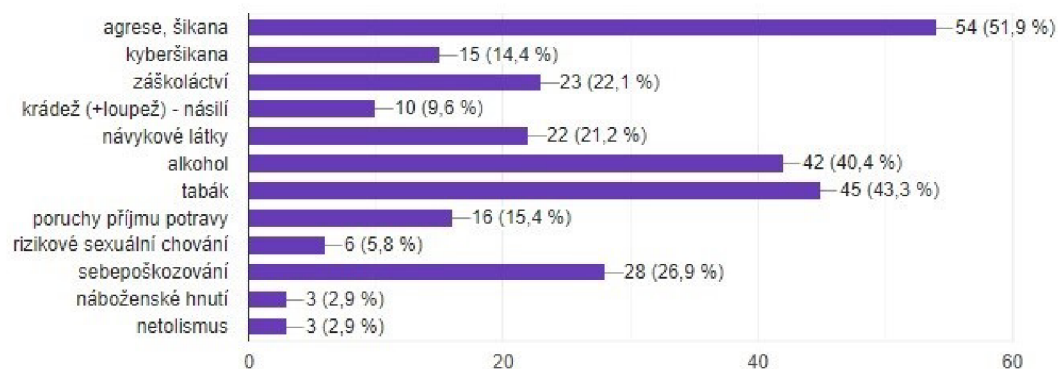
Autorka touto otázkou zjistila, že problematika rizikového chování je v dnešní době problematikou celé naší společnosti. Není rozdíl mezi městem a venkovem, všude se setkáváme s problematikou rizikového chování.

4. Víš, co je to rizikové chování?

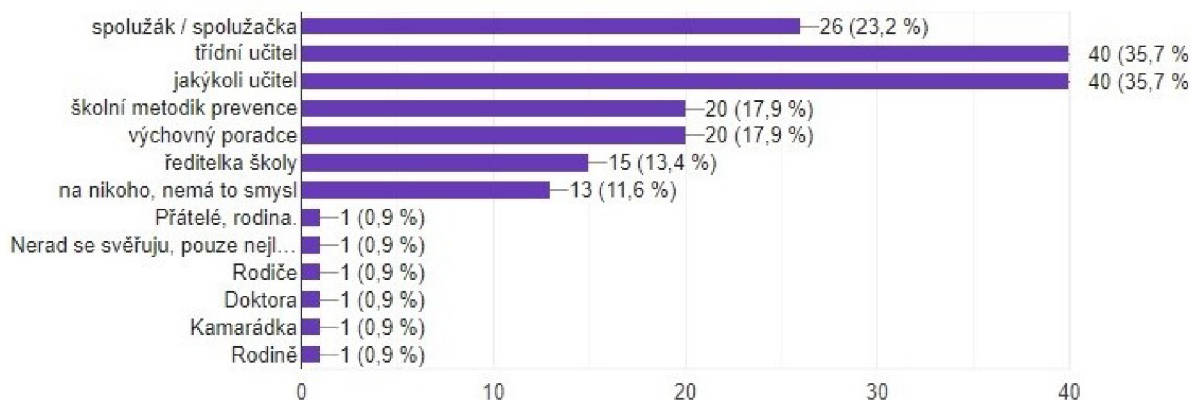
Z odpovědí na tento dotaz jasně vyplývá, že respondenti dotazníkového šetření mají povědomí o tom, co to je rizikové chování a ví, co se pod pojmem rizikové chování skrývá.

5. Setkal/a jsi se někdy s některým z následujících typů rizikového chování?

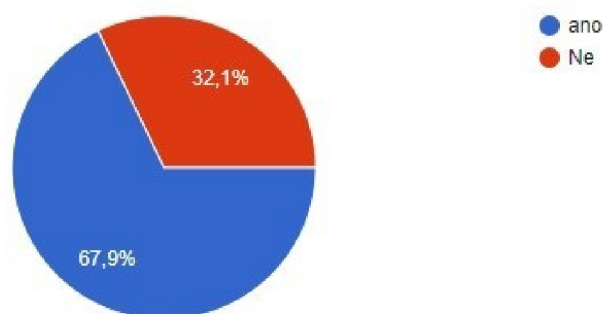
Až 52% respondentů se setkala s některým z druhů rizikového chování, jako je např. agrese a šikana, což zobrazuje další grafické znázornění. Alkohol a tabák, je bohužel u žáků středního odborného učiliště velmi rozšířený a zajímavým výsledkem grafu otázky č.5 je 27% žáků, kteří se setkali se sebepoškozováním.

6. Pokud by ses někdy stal/a obětí nějakého typu rizikového chování, viš, na koho se můžeš obrátit v rámci školy?

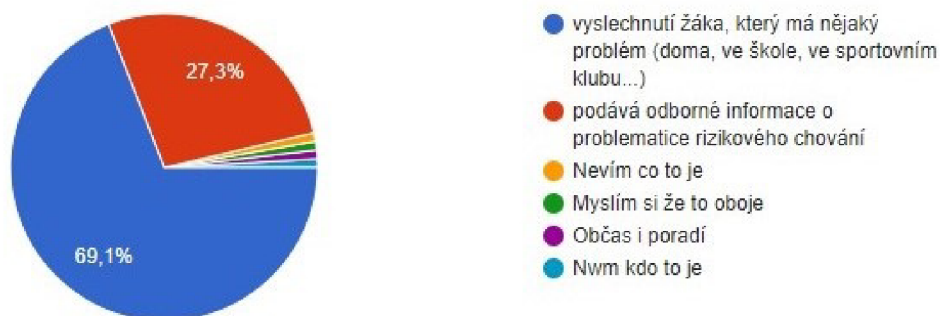
Výsledky grafu i otázky č. 6 naznačují skutečnost, že žáci odborného učiliště důvěřují svým třídním učitelům a učitelům SOU obecně. 16% respondentů dotazníkového šetření by se svěřilo svým rodičům nebo kamarádům.

7. Slyšel/a jsi někdy něco o školním metodikovi prevence?

Otázka č. 7 a její grafické znázornění ukazuje, že 68% respondentů, žáků Středního odborného učiliště stavebního, Benešov, vůbec nemá ponětí o tom, kdo je školním metodikem prevence na škole.

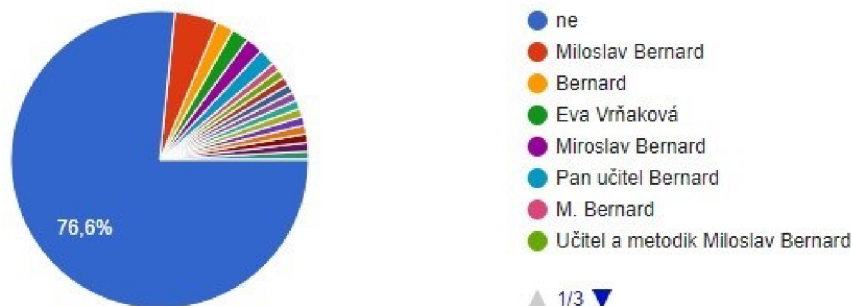
8. Víš, v čem spočívá práce školního metodika prevence?

Práce školního metodika prevence. 69% respondentů dotazníkového šetření si myslí, že práce ŠMP je vyslechnutí žáka, který má nějaký problém, ať už ve škole, doma nebo v partě kamarádů, vrstevníků. Velmi malé procento neví, čím se školní metodik prevence zabývá, jaká je jeho náplň práce.

9. Víš, kdo je školním metodikem prevence na naší škole? Znáš jeho jméno?

Dotazník 100%

Respondenti dotazníkového šetření, 77% žáků SOU stavební, Benešov ví, kdo z učitelského sboru je školním metodikem prevence. Jen mizivé procento respondentů si spletlo funkci ŠMP a funkci metodika EVVO na škole, o čemž informují nástěnky ve třídách.

10. Řešil/a jsi někdy se školním metodikem prevence nějaký problém? Jaký?

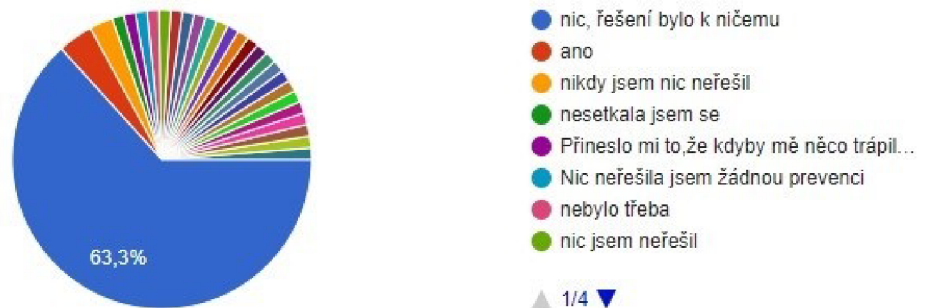
Dotazník 100%

90% respondentů dotazníkového šetření neřešilo nikdy žádný problém, který by nějak souvisel s jakýmkoli druhem rizikového chování. 10% dotazníkového šetření se rozdělilo mezi záškoláctví, šikanu, úraz ve škole nebo drogy, které řešili se školním metodikem prevence.

11. Co Ti toto řešení přineslo? Pomohlo Ti v tvém náhledu na rizikové chování?

Dotazník - odpovědi

Grafické znázornění dotazníkového šetření otázky č.11 ukazuje, že více jak polovina (60%) respondentů nikdy neměli nic k řešení, nic čím by se měl zabývat školní metodik prevence.

12. Co znamená pojem prevence?

Dotazník - odpovědi

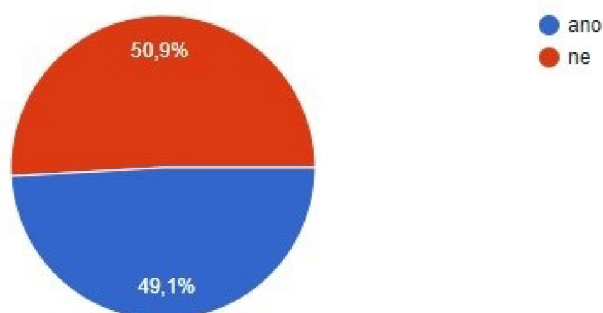
Otázkou č.12 dotazníkového šetření bylo, co znamená pojem prevence? 76% respondentů odpovědělo, že prevence je zabránění vzniku nějakého rizikového jevu nebo situace. 23% respondentů se pak domnívalo, že prevence je především upozornění na nebezpečí nějaké situace nebo jevu. 1% respondentů si myslelo, že prevence je předcházení nějaké nebezpečné situaci, jevu.

13. Znáš nějakou formu prevence rizikového chování? Pokud ano, jakou?

Třináctá otázka dotazníkového šetření zjišťovala, zda respondenti znají nějaký způsob prevence rizikového chování. 82% respondentů napsalo, že neznají žádnou formu prevence rizikového chování. 18% grafického znázornění zahrnuje různé odpovědi, mezi kterými se objevily přednášky o nebezpečí rizikového chování, ale také včasná komunikace o problému.

14. Zúčastnil/a jsi se někdy na základní nebo střední škole tzv. adaptačního dne (dnů, týdne)?

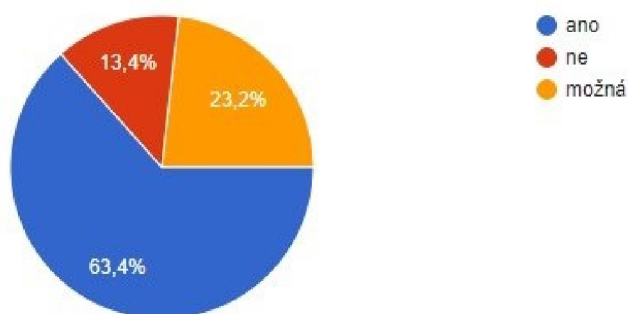
Otázka č. 14 dotazníkového šetření se týkala adaptačního dne nebo týdne na základní nebo střední škole. Odpovědi byly velmi vyrovnané. Zhruba polovina respondentů se zúčastnila takových dnů, druhá polovina nikoli.

15. Přinesl Ti adaptační den nějaké důležité informace o škole, o nových spolužácích, učitelích, které jsi přivítal/a?

V dotazníkovém šetření otázkou č. 15 autorka zjišťovala, jaké jsou přínosy adaptačních dnů přímo pro respondenty (žáky). 62% respondentům adaptační den nepřinesl nic nového, žádné důležité informace o spolužácích ani o nových učitelích. 35% respondentů vidělo adaptační den jako velmi přínosný, přinesl jim důležité informace o spolužácích i učitelích. 3% respondentů napsalo, že buď adaptační den na škole nikdy nemělo, nebo ano, ale byli při něm nuceni dělat věci, které jim byly velmi nepříjemné.

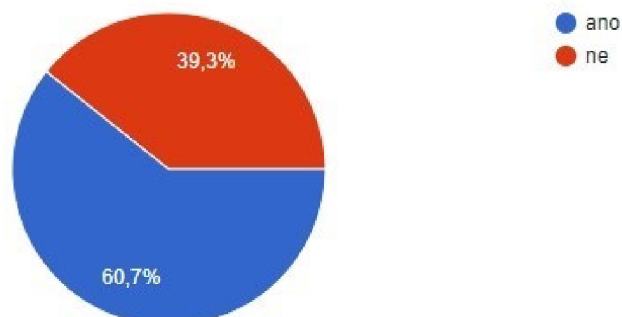
16. Myslíš, že je pro školní kolektiv důležitá třídnická hodina?

Otázka č. 16 byla zaměřena na třídnické hodiny a jejich důležitost pro třídu jako celek. 63% respondentů vidí třídnické hodiny jako velmi důležité, 13% respondentů považuje třídnické hodiny jako nedůležité pro zdravé klima ve třídě a 23% respondentů bylo na vázkách, odpovědělo „možná“ je třídnická hodina důležitá pro zdravý třídní kolektiv.

17. Máte na škole třídnické hodiny?

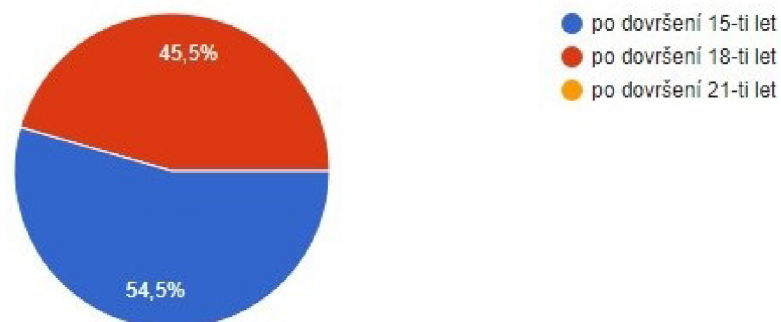
Dotazník

V dotazníkovém šetření autorka dále položila otázku, zda respondenti mají třídnické hodiny ve škole. 61% respondentů odpovědělo ANO a 39% respondentů odpovědělo NE.

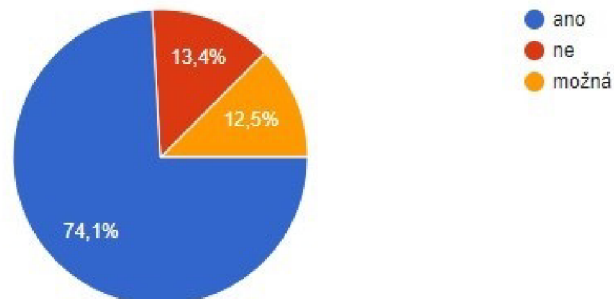
18. Máš představu, od kolika let je člověk trestně odpovědný za své činy?

Dotazník

Autorka v této otázce zjišťovala, zda mají respondenti povědomost o své trestní odpovědnosti. 54,5% respondentů odpovědělo správně, že v ČR je trestně odpovědný člověk, který v době spáchání trestného činu dovrší 15-ti let věku. 45,5% respondentů se mylně domnívá, že hraničním věkem trestné odpovědnosti je dovršení 18-ti let věku.

19. Myslíš si, že požití jakékoli návykové látky je považováno za rizikové chování?

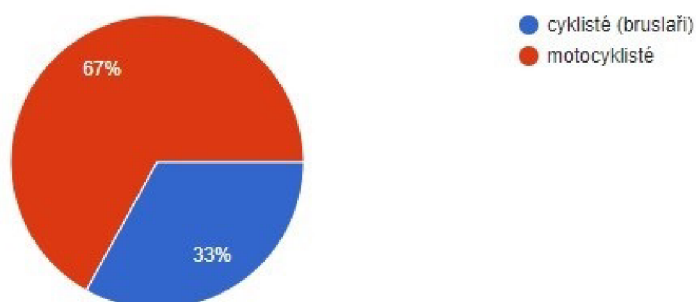
74% respondentů dotazníkového šetření odpovědělo, že požití jakékoli návykové látky je považováno za rizikové chování. 13% respondentů nepovažuje požití návykové látky za rizikové a zhruba 13% respondentů si myslí, že možná je požití jakékoli návykové látky rizikové.

20. Co myslíte, jaké jsou nejčastější trestné činy páchané pod vlivem alkoholu?

Nejvíce odpovědí na otázku č. 20 dotazníkového šetření bylo, že nejčastějším trestným činem páchaném pod vlivem návykové látky – alkoholu, jsou dopravní nehody. Takto odpovědělo 84% respondentů. Druhou nejčastější odpovědí bylo šíření nakažlivé nemoci, dále pak úrazy, domácí násilí nebo krádeže.

21. Pro koho platí nulová tolerance alkoholu v krvi na silnici?

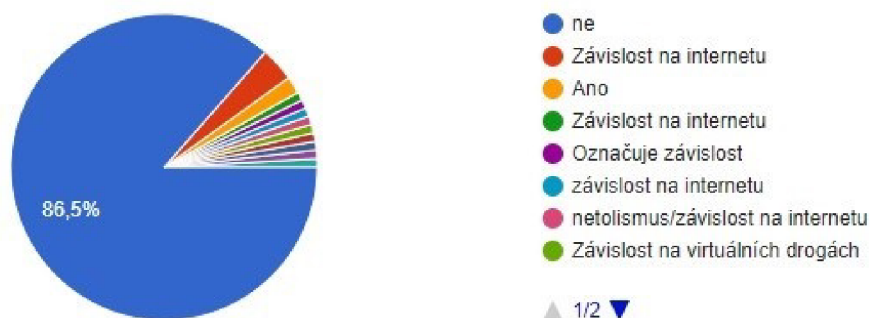
Nulová tolerance alkoholu v krvi na silnici byla otázkou č. 21 dotazníkového šetření. 67% respondentů odpovědělo, že toto platí pro motocyklisty a 33% odpovědí bylo pro nulovou toleranci u cyklistů, jako účastníků silničního provozu.

22. Víte, jak je to s legalitou marihuany? Kdy se jedná o přestupek a kdy o trestný čin?

Otázka č. 22 dotazníkového šetření zjišťovala, zda mladí respondenti mají povědomost o páčání trestného činu tím, že pěstují doma „trávu“ – marihuanu. 63% respondentů je přesvědčeno o tom, že je legální pěstovat jednu rostlinu marihuany, bezmála 37% respondentů ví, že pěstování jakéhokoli množství marihuany je v ČR považováno za trestný čin.

23. Slyšeli jste někdy slovo netolismus?

Netolismus – pojem, který je používán v souvislosti se závislostním chováním, tedy chorobná závislost na internetu. Touto otázkou autorka zjišťovala, zda respondenti ví, co termín znamená. 87% respondentů tento pojem nikdy neslyšela, neví, co znamená. 13% respondentů vědělo, že se jedná o závislost na internetu.

24. Co myslíte, může si člověk vypěstovat závislost na internetu (internetových sítí, sociálních sítí)?

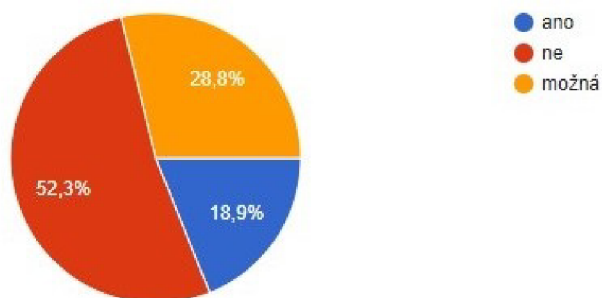
Více jak 94% respondentů v této otázce odpovědělo, že je velmi snadné vypěstovat si závislost na internetu. Pouze mizivé procento si myslí, že to v žádném případě možné není.

25. Co si myslíte, může být nějaký druh sportu životu nebezpečný?

Otázka č. 25 se zaměřila na nebezpečí extrémních sportů. Autorka zjišťovala, zda respondenti ví, že sport se řadí mezi druhy rizikového chování, hazard se životem. 32% respondentů odpovědělo, že žádný sport není životu nebezpečný. Zbýlá procenta patřila kladné odpovědi – ano, některé druhy sportů jsou životu nebezpečné.

26. Myslíte si, že poruchy příjmu potravy (bulimie, anorexie atd.) by měly být řešeny ve školním prostředí?

Mezi rizikové chování se řadí i poruchy příjmu potravin. Autorka zjišťovala v dotazníkovém šetření, zda si respondenti myslí, že poruchy příjmu potravin patří mezi problémy, které by se měly řešit ve školním prostředí. 52% respondentů se myslí, že PPP nepatří do školního prostředí, 19% respondentů myslí, že naopak – ano, tyto problémy by se měly řešit ve škole a 29% respondentů dotazníkového šetření si myslí, že možná by se tento problém mohl řešit ve školním prostředí.

27. Myslíte si, že šikana popřípadě kyberšikana může být životu nebezpečná?

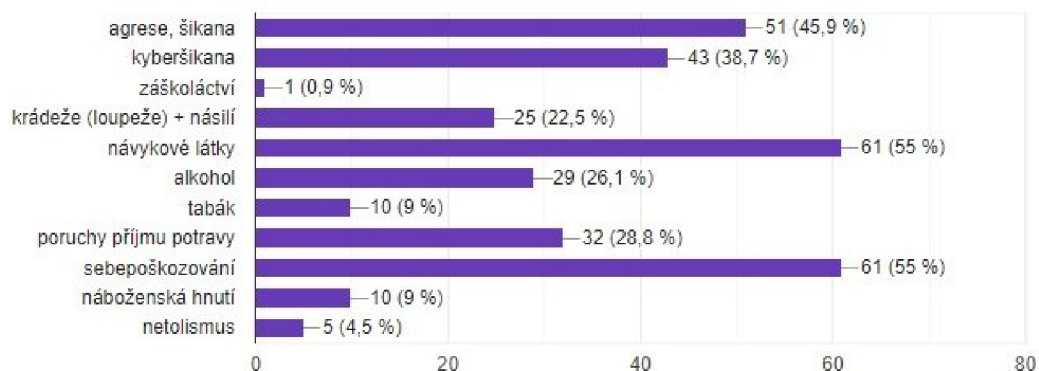
Dotazník - 2022

100% kladná odpověď zazněla v otázce č. 27 dotazníkového šetření. A to zda šikana a kyberšikana mohou být životu nebezpečné. Respondenti se domnívají, že šikana a kyberšikana jsou životu nebezpečné.

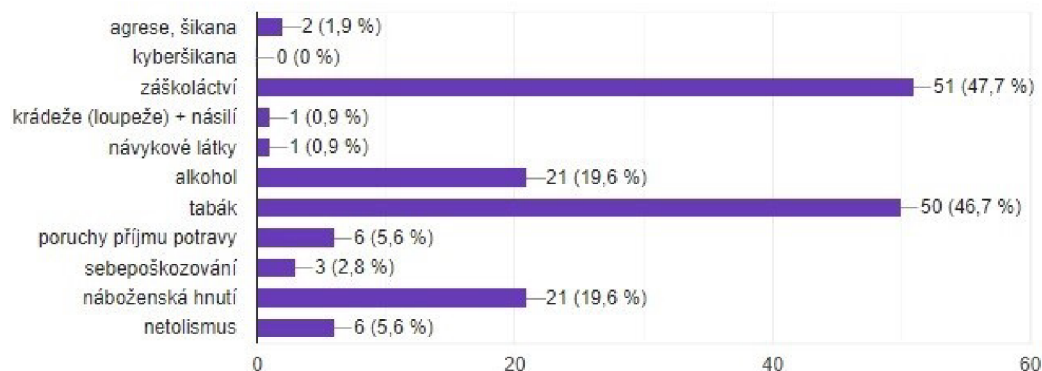
28. Který typ rizikového chování je pro Tebe absolutně neakceptovatelný, může způsobit velký problém v životě, i končit smrtí ?

Dotazník - 2022

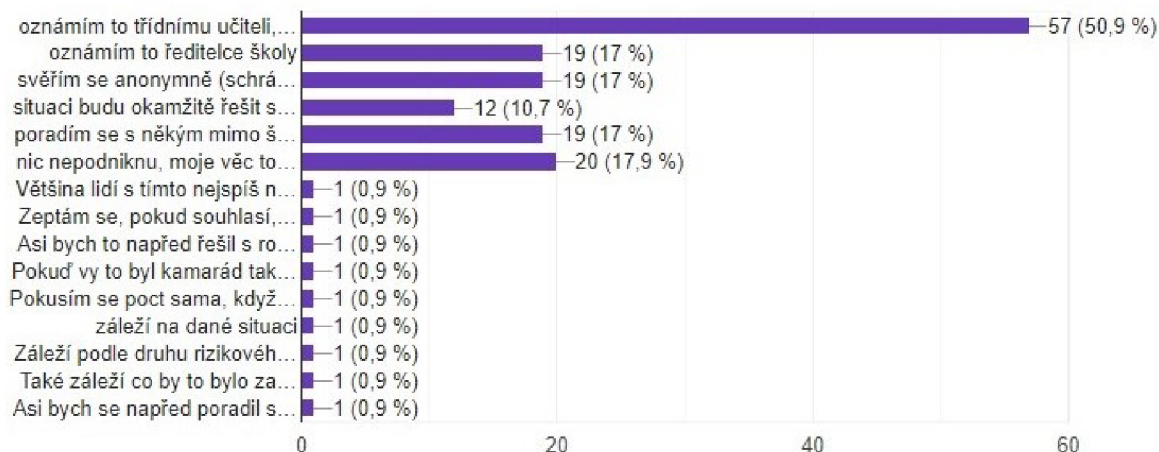
Grafické znázornění otázky č. 28 jasně říká, že respondenti vidí velký problém v užívání návykových látek a sebepoškozování, agrese a šikane a nelze opomenout ani kyberšikanu a poruchy příjmu potravy.

29. Který typ je pro Tebe naopak akceptovatelný, dal by se tolerovat?

Akceptovatelný druh rizikového chování pro respondenty je záškoláctví a užívání tabákových výrobků. Respondenti jsou ochotni tolerovat i alkohol a různá náboženská hnutí.

30. Když se staneš svědkem nějakého druhu rizikového chování ve škole, co uděláš?

Celých 50% respondentů dotazníkového šetření by případné svědectví při některém z druhů rizikového chování oznámili třídnímu učiteli. Až 20% respondentů by to oznámilo ředitelce školy, napsali vzkaz do schránky školy, poradili se s někým mimo školu nebo by vůbec nic nepodnikli, protože to není jejich věc, jich se to netýká.

4.1 Výzkumné předpoklady

VP 1: Předpokládáme, že více než polovina respondentů dotazníkového šetření se setkala s některým z druhů rizikového chování.

VP 2: Předpokládáme, že většina respondentů v případě, že by se stala obětí některého typu rizikového chování např. šikana, vědí, na koho se v rámci školy obrátit.

VP 3: Předpokládáme, že většina respondentů přijímá nutnost adaptačních dnů a třídnických hodin, jako důležitý zdroj informací o nových spolužácích, učitelích i škole.

4.1 Zodpovězení výzkumných předpokladů

Výzkumné předpoklady autorky potvrdily, že žáci Středního odborného učiliště, stavebního v Benešově vědí, které z druhů rizikového chování jsou nejnebezpečnější život ohrožující. Jejich odpovědi v dotazníkovém šetření na tuto otázku daly jasnou odpověď, 95% žáků má povědomí o tom, co je rizikové chování. Pouhých 5% žáků neví, co přesně tento pojem znamená.

SOU stavební, Benešov je učiliště, které má dlouholetou tradici, je velmi otevřené k problémům svých žáků. Výzkumné předpoklady autorky se potvrdily i v otázce, zda žáci vědí, za kým mohou jít, pokud se setkají s některým z druhů rizikového chování. Žáci uvedli, že mohou jít za kterýmkoli učitelem učiliště nebo třídním učitelem. Z tohoto výzkumného šetření také vyplynulo, což autorka z výzkumu předpokládala, že současný školní metodik prevence není pro žáky přístupným nebo empatickým učitelem, který by jim poskytl pomoc a podporu. 76% žáků neví, kdo školním metodikem na škole vůbec je.

Jednou z činností školního metodika prevence na školách je zajištění třídnických hodin. Žáci SOU potvrdili, dle výzkumných předpokladů autorky, že třídnické hodiny jsou důležité pro správné „fungování“ vztahů ve třídě, mezi žáky i učiteli.

4.2 Diskuze

Z grafů dotazníkového šetření vyplynulo několik zajímavých skutečností. Už nelze říci, že na venkově by se např. rizikové chování ve sportu, návykové látky nebo problémy s kriminalitou mladých lidí neobjevovaly nebo objevovaly méně. Všichni respondenti, žáci SOU stavební, Benešov se podle dotazníkového šetření setkali s nějakým z druhů rizikového chování a velmi dobře vědí, co tento pojem znamená.

Autorka vzhledem k tématu bakalářské práce dále zjišťovala, zda mají respondenti povědomí o práci a o náplni práce školního metodika prevence. Byla mile

překvapena odpověďmi respondentů, kteří vědí, že je na škole školní metodik prevence, proč na škole takový učitel působí, a že by jej mohli požádat o radu nebo i pomoc v řešení životních situacích spojených s rizikovým chováním.

Co znamená pojem prevence? I tato otázka byla otázkou dotazníkového šetření autorky. Respondenti znali odpověď ve většině případů. Jednoduše položená otázka byla na to, zda respondenti oceňují adaptační dny nebo třídnické hodiny. Ano, žáci (respondenti) si těchto možností seznámení, zjištění nových informací o spolužácích nebo učitelích a škole, sdělení problému ve třídním kolektivu nebo podělení se o pěkný zážitek vítají.

Respondenti mají povědomí o tom, kdy, v jakém věku, začínají být trestně odpovědní? Někteří ale se mylně domnívají, že hraničním věkem trestní odpovědnosti v ČR je 18 let. Autorka v dotazníkovém šetření dále zjistila, že respondenti si jsou vědomi nebezpečí požití návykové látky a poté řídit motorové vozidlo. Respondenti velmi dobře vědí, dle dotazníkového šetření, co znamená, který druh rizikového chování, jak je často toto chování životu nebezpečné. Z výsledných grafů je patrné, že respondenti dokáží i akceptovat některé druhy rizikového chování, ale některý druh tohoto chování nejsou ochotni respektovat vůbec.

Velmi pěkně vyšla odpověď na poslední otázku dotazníkového šetření, kdy respondenti v 50% odpověděli, že pokud by se setkali ve škole s některým druhem rizikového chování, oznámili by to třídnímu učiteli nebo školnímu metodikovi prevence.

Autorka bakalářské práce těmito informacemi získala velmi potěšující zprávu a zajímavé postoje žáků SOU stavebního, Benešov, důležité pro její další pracovní náplň.

Ve své práci se autorka snažila popsat a přiblížit důležitost funkce školního metodika prevence na středních odborných učilištích. Získání informací bylo poměrně snadné. Autorka se zaměřila na dostupnou literaturu, ze které čerpala a která je uvedena v příloze této práce. Dále pak čerpala z dotazníkového šetření respondentů. Zpracování a výsledky dotazníků odpovídají situaci letošního jara, kdy autorka byla nucena rozeslat dotazníky pouze pomocí odkazu, který obdržel každý žák učiliště ve zprávě serveru Bakalář. Musela poté vyčkat na odpovědi a odpovědím plně věřit.

Neměla možnost se žáky osobně probrat a prodiskutovat jednotlivé otázky a možné odpovědi. Autorka se nemohla přímo setkat se svými žáky, takže závažnost tématu rizikové chování a jeho prevence za pomoci školního metodika prevence byla limitována.

Autorka předpokládá, že kdyby byli žáci ve škole osobně přítomni, bývala by mohla toto téma s nimi společně probrat a získat více informací pro svou bakalářskou práci. Nicméně, i přesto byli žáci velmi sdílní, přistoupili k tomuto tématu velmi zodpovědně a tím získala důležité informace a podklady pro svou práci a pro její další práci na SOU stavební, Benešov. Tyto informace velmi ráda zúročí při své práci na učilišti, kde se má od září 2021 stát školním metodikem prevence.

Autorka se ve své práci zabývá nezbytností práce školního metodika prevence na středních odborných učilištích. Podobnými tématy se zabývá celá řada společností v České republice, např. prevencí rizikového chování a programem zaměřeným na edukaci se zabývá Projekt E-bezpečí Univerzity Palackého v Olomouci pod vedením pana doc. Mgr. Kamila Kopeckého, Ph.D. Výzkumy jsou dostupné na internetových stránkách www.e-bezpeci.cz nebo na kanálu YouTube.

Tyto výzkumy se sice zabývají pouze určitým druhem rizikového chování, ale je z nich patrné, stejně jako z bakalářské práce, že žáci mají velké povědomí a značné znalosti o nebezpečí jakéhokoli druhu rizikového chování, ale mnohdy nevědí nebo ani nechtějí upozorňovat na nějaké změny v chování kamarádů a spolužáků.

Centrum prevence rizikového virtuální komunikace (PRVok) Pedagogické fakulty UP v Olomouci se podílí na výzkumu v oblasti chování dětí (7-17 let) na internetu. Výsledky tohoto šetření rizikového chování jsou uvedeny na webových stránkách www.blog.o2.cz. Tyto výsledky jsou velmi zajímavé, např. v roce 2017 sledovalo musical.ly, předchůdce TikToku pouze 1% dětí ve věku 7-12 let, nyní je téměř 52% těchto dětí aktivní na sociálních sítích.

Různými formami rizikového chování a preventivními programy pro školy se zabývá Pražské centrum primární prevence. Na webových stránkách www.prevence-praha.cz je možné nalézt výsledky dotazníkového šetření u vybraných studentů Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze v oblasti adiktologie a prevence závislostí.

Velkou spoustu projektů souvisejících s rizikovým chováním a prevencí rizikového chování provádí I. lékařská fakulta UK klinika adiktologie. Na webových stránkách www.adiktologie.cz nalezneme různé články a projekty spojené s tímto závažným problémem.

Všechny výše uvedené webové stránky upozorňují, stejně jako autorka v bakalářské práci, na velké riziko nebezpečných závislostí, na nutnost neustále informovat mladé lidi i starší veřejnost o těchto problémech. V praxi to znamená, že pokud nastane situace, kdy školní metodik prevence musí řešit problémy spojené s rizikovým chováním, je k dispozici velké množství opravdu kvalifikovaných odborníků a akreditovaných webových stránek a odkazů na toto téma, kam se může metodik prevence vždy obrátit o pomoc.

Závěr

Lidský život je plný překážek a různých obtíží. Ne každý člověk se s těmito nástrahami dokáže vyrovnat. Proto je velmi důležitá ochota naslouchat, řešit a pomáhat. Mladí lidé často řeší problémy, a to nejen ve škole, problémy, které jim nachystá sám život, a na které nejsou a nemohou být připraveni. Proto si autorka zvolila téma školního metodika prevence na Středním odborném učilišti, stavebním v Benešově.

Práce se v teoretické části zabývá náplní práce školního poradenského zařízení. Toto zařízení by mělo fungovat na všech stupních škol, proto je uvedeno v první části bakalářské práce. Dále autorka popsala důležitost náplně práce školního metodika prevence, který je součástí tohoto zařízení a měl by jím být učitel dané školy, který zná velmi dobře prostředí školy, kde pracuje a zná své kolegy – učitele.

Další část – praktická část práce se věnuje dotazníkovému šetření autorky, která si za zkoumané prostředí zvolila Střední odborné učiliště stavební v Benešově. Pomocí tohoto šetření získala cenné informace pro svou budoucí funkci školního metodika prevence na škole. Získala povědomí o informovanosti mladých lidí v rizikovém chování, o tom, co si myslí o roli školního metodika prevence na škole, zda vědí o možnostech pomoci a podpory v těžkých životních situacích spojených se školou nebo s rodinou.

Za velmi důležitou informaci autorka považuje i to, že žáci velmi oceňují třídnické hodiny a adaptační dny ve škole. Tyto skutečnosti se budou hodit při přípravě Minimálního preventivního programu školy na nový školní rok 2021/2022.

Autorka ve své práci čerpala z odborné literatury a i webových stránek, které se zabývají rolí školního metodika prevence. Odborné informace i výsledky grafů dotazníkového šetření budou k dispozici nejen autorce, ale i kolegům – třídním učitelům a autorka pevně věří, že pomohou zlepšit klima školy a komunikaci mezi učiteli a žáky středního odborného učiliště.

Seznam použitých zdrojů

MIOVSKÝ, Michal, Tereza ADÁMKOVÁ, Miroslav BARTÁK, et al. *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-393-8.

MIOVSKÝ, Michal, Lenka SKÁCELOVÁ, Jana ZAPLETALOVÁ, et al. *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Klinika adiktologie 1. LF UK v Praze a VFN v Praze, 2015. ISBN 978-80-7422-392-1.

JEDLIČKA, Richard. *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí*. Praha: Themis, 2004. ISBN 80-7312-038-0.

KREJČOVÁ, Lenka. *Psychologické aspekty vzdělávání dospívajících*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3474-3.

PROCHÁZKA, Miroslav. *Metodik prevence a jeho role na základní škole*. V Praze: Pasparta, 2019. ISBN 978-80-88290-28-5.

BURDOVÁ, Eva. *Rukověť školního metodika prevence*. Středočeský kraj. 2019. ISBN 978-80-88332-00-8:

BUČILOVÁ KADLECOVÁ, Jana, KREJČOVÁ, Lenka a Václav MERTIN, ed. *Pedagogická intervence u žáků ZŠ: výklad je zpracován k právnímu stavu ke dni ...* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010-. Meritum (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-603-5.

KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-05-6.

LAZAROVÁ, Bohumíra. *Netradiční role učitele: o situacích pomoci, krize a poradenství ve školní praxi*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-115-4.

MERTIN, Václav a Lenka KREJČOVÁ. *Problémy s chováním ve škole - jak na ně: individuální výchovný plán*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7478-026-4.

GILLERNOVÁ, Ilona a Lenka KREJČOVÁ. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3472-9.

SMITH, Charles A. *Třída plná pohody: 162 her zaměřených na výchovu ke spolupráci a citlivému jednání*. Vyd. 4. Přeložil Jiří BUMBÁLEK. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-903-3.

RŮŽIČKOVÁ, Dora, ed. *Aktuální témata pro pedagogy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Pedagogika v praxi. ISBN 978-80-244-3171-0.

RŮŽIČKOVÁ, Dora, ed. *Jak si rozumět ve třídě*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Pedagogika v praxi. ISBN 978-80-244-3165-9.

RŮŽIČKOVÁ, Dora, ed. *Užitečná zdravotní témata ve školství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. Pedagogika v praxi. ISBN 978-80-244-3176-5.

MATOUŠEK, Oldřich, Andrea MATULOVÁ, Bedřiška KOPOLDOVÁ, Jana CHALUPOVÁ a Tomáš HALÍK. *Práce s rizikovou mládeží: Projekt LATA a další alternativy věznění mládeže*. Praha: Portál, 1996.

MAYROCK, Aija. *Jak přežít šikanování*. Přeložil Petra DIESTLEROVÁ. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1006-1.

BELZ, Horst. *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-479-6.

REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. *Cílená zpětná vazba: metody pro vedoucí skupin a učitele*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-317-8.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5.

JANOŠOVÁ, Pavlína, Lenka KOLLEROVÁ, Kateřina ZÁBRODSKÁ, Jiří KRESSA a Mária DĚDOVÁ. *Psychologie školní šikany*. Praha: Grada, 2016. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2992-3.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-014-3.

VÁGNEROVÁ, Kateřina. *Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-912-5.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

BLAŽKOVÁ, Blanka. *Jak správně pracovat se třídou: Výchovné poradenství*. Praha: Dr. Josef Raabe, 2011. ISBN 978-80-87553-26-8.

ŽENATOVÁ, Zdenka. *Vztahy a nástrahy ve školní třídě*. Praha: Raabe, [2018]. Dob

NENADÁL, Jaroslav. *Modely měření a zlepšování spokojenosti zákazníků: výstup z projektu podpory jakosti č. 4/4/2004*. Praha: Národní informační středisko pro podporu jakosti, 2004. Průvodce řízením jakosti. ISBN 80-02-01672-6.rá škola. ISBN 978-80-7496-391-9.

KOTLER, Philip. *Marketing v otázkách a odpovědích*. Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0518-0.

458/2005 Sb. Vyhláška, kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče (zakonyprolid.cz)

Oblastní metodici prevence – PPP a SPC Olomouckého kraje (ppp-olomouc.cz)

Vyhláška č. 72/2005 Sb., Národní pedagogický institut České republiky (dříve Národní ústav pro vzdělávání) (nuv.cz)

Národní ústav vzdělávání. Národní ústav pro vzdělávání [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/>

PPP a SPC Olomouckého kraje (ppp-olomouc.cz)

[online]. [cit. 2021-6-19]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php>

[online]. [cit. 2021-6-19]. Dostupné z: <https://blog.o2.cz/>

[online]. [cit. 2021-6-19]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/index.php/mpp.html>

[online]. [cit. 2021-6-19]. Dostupné z: <https://www.adiktologie.cz/>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Legislativa spojená s činností školního metodika prevence

Příloha č. 2: Dotazník – podklad pro bakalářskou práci

Anotace závěrečné práce

ANOTACE

Jméno a přímení:	Petra Křížová, diplomovaný ekonom
Pracoviště:	Ústav speciálněpedagogických studií – Pedagogická fakulta UP Olomouc
Vedoucí práce:	Mgr. Kristýna Krahulcová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2021

Název bakalářské práce:	Školní metodik prevence a jeho činnosti na Středním odborném učilišti stavebním, Benešov
Název bakalářské práce v anglickém jazyce:	The School Methodology Specialist of Prevention and all his/her activities he/she is in charge of at Střední odborné učiliště stavební, Benešov
Anotace bakalářské práce:	Bakalářská práce na téma Školní metodik prevence a jeho činnosti na Středním odborném učilišti stavebním, Benešov pojednává o náplni práce a činnostech spojených s rolí školního metodika prevence na škole. Teoretická část práce obsahuje popis školního poradenského pracoviště, jehož součástí je právě školní metodik prevence, upřesnění druhů rizikového chování a prevence rizikového chování. V praktické části práce autorka dokládá, za pomoci dotazníkového šetření, důležitost prevence rizikového chování žáků na odborném učilišti, velký význam adaptačních dnů a třídnických hodin. Ve své práci také dokumentuje to, že se učitelé s rizikovým chováním svých žáků setkávají a musí umět žáka vyslechnout, vhodně s ním komunikovat, snažit se porozumět jeho problému, a být nestranní, tak aby si získali u žáka důvěru a dokázali mu pomoci řešit problémy.
Klíčová slova:	ŠPP – školní poradenské zařízení ŠMP – školní metodik prevence Žáci s SPU – žáci se specifickými problémy učení

	SVP – středisko výchovné péče
Anotace v angličtině:	This thesis is written on theme The School Methodology Specialist of Prevention and all his/her activities he/she is in charge of at Střední odborné učiliště stavební, Benešov. The thesis is focused on the fundamental things that are connected with the role of the methodology specialist of prevention at school. The theoretical part of my thesis contains of the characterization of the School Consulting Department (specialist of prevention is a part of this department), description of kinds of potential dangerous behaviour and the prevention of the potential dangerous behaviour. In the practical part of my thesis I use questioner research to document and explain the importance of prevention and also importance of adaptation days and class teacher's lessons. I also document the fact that teachers meet with the potential dangerous behaviour of their students. They have to be able to listen and properly communicate with them. Teachers also have to be objective and they have to be able to understand the problems from the student's point of view. All these characteristics lead to the point where students trust their teacher so he/she can help to solve their problems.
Klíčová slova v angličtině:	ŠPP – School Consulting Department ŠMP – School Methodology Specialist of Prevention Žáci s SPU – students with specific learning disabilities SVP – Centre of educational care
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Legislativa spojená s činností školního metodika prevence Příloha č. 2: Dotazník – podklad k bakalářské práci
Rozsah práce:	53 stran
Jazyk práce:	Český jazyk

Příloha č. 1

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek
- Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
- Zákon č. 106/2011, kterým se mění zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů
- Zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím
- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky
- Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii
- Zákon č. 257/2000 Sb., o probační a mediační službě
- Zákon č. 220/2016 Sb., Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich
- Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích
- Zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných
- Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů a výročních zpráv

Národní strategie ministerstev

- Strategie prevence kriminality 2016-2020 (definovaná ve víceletých cyklech Usnesení vlády ČR)
- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019-2021 (Usnesení Vlády ČR ze dne 18.3.2019, č. 190)

Konkrétní postupy a doporučení ohledně prevence a řešení výskytu rizikového chování obsahují tato metodická doporučení a pokyny MŠMT:

- Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č.j. MSMT-21149/2016)
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (č.j. MSMT-21291/2010-28)
- V roce 2017 došlo k aktualizaci několika příloh tohoto doporučení, konkrétně přílohy č. 7 – Kyberšikana, přílohy č. 10 – Vandalismus a přílohy č. 11 - Záškoláctví
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví (č.j.: 10 194/2002-14)
- Shrnutí všech opatření ministerstva při řešení šikany ve školách a školských zařízeních
<http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/msmtrozsirilo-opatreni-k-reseni-sikany-a-kybersikany>
- Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem (IVýP) v rámci řešení rizikového chování žáků čj.MSMT – 43301/2013 platnost/12/2013
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí a žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT (čj.: 37 014/2005-25)
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané (čj.: 25 884/2003-24)

- Metodický pokyn MŠMT ČR k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance (čj.: 14 423/99-22)

Příloha č. 2

Dotazník – podklad pro bakalářskou práci

Dobrý den,

Věnujte prosím pár minut svého času k vyplnění následujícího dotazníku. Dotazník poslouží výhradně jako podklad pro mou bakalářskou práci na téma „Školní metodik prevence na středním odborném učilišti“. Prosím rovněž o co nejpřesnější a pravdivé vyplnění, účast je dobrovolná a odpovědi zcela anonymní.

Předem děkuji za spolupráci Petra Křížová – studentka Pedagogické fakulty UP Olomouc.

(správné odpovědi označte klávesou ENTER nebo vepište do samotného dotazníku)

1. Jakého jsi pohlaví?
 - muž
 - žena
2. Kolik je Ti let?
 - 15 - 16
 - 17 - 18
 - 19 a více
3. Kde žiješ?
 - venkov
 - město
4. Víš, co je to rizikové chování?
 - ano
 - ne
5. Setkal/a jsi se někdy s některým z následujících typů rizikového chování?
(možno zaškrtnout i více odpovědí)
 - agrese, šikana
 - kyberšikana
 - záškoláctví
 - krádež (+loupež) – násilí
 - návykové látky

- alkohol
- tabák
- poruchy příjmu potravy
- rizikové sexuální chování
- sebepoškozování
- náboženské hnutí
- netolismus

6. Pokud by ses někdy stal/a obětí nějakého typu rizikového chování, víš, na koho se můžeš obrátit v rámci školy? *(možno zaškrtnout více odpovědí)*

- spolužák / spolužačka
- třídní učitel
- jakýkoli učitel
- školní metodik prevence
- výchovný poradce
- ředitelka školy
- na nikoho, nemá to smysl
- jiná odpověď

7. Slyšel/a jsi někdy něco o školním metodikovi prevence?

- ano
- ne

8. Víš, v čem spočívá práce školního metodika prevence?

- vyslechnutí žáka, který má nějaký problém (doma, ve škole, ve sportovním klubu...)
- podává odborné informace o problematice rizikového chování
- jiná odpověď

9. Víš, kdo je školním metodikem prevence na naší škole? Znáš jeho jméno?

- ano – jméno:
- ne

10. Řešil/a jsi někdy se školním metodikem prevence nějaký problém? Jaký?

- ano, řešil/a
- ne

11. Co Ti toto řešení přineslo? Pomohlo Ti v tvém názoru na rizikové chování?

- nic, řešení bylo k ničemu
- jiná odpověď

12. Co znamená pojem prevence?

- upozornění na nebezpečí jevu (situace)
- zabránění vzniku nějakého rizikového jevu, situace
- jiná odpověď

13. Znáš nějakou formu prevence rizikového chování? Pokud ano, jakou?

- ne
- ano – jakou znáš.....

14. Přinesl Ti adaptační den nějaké důležité informace o škole, spolužácích a učitelích, které jsi přivítal/a?

- ano
- ne
- jiná odpověď

15. Myslíš, že je pro školní kolektiv důležitá třídnická hodina?

- ano
- ne
- možná

16. Máte na škole třídnické hodiny?

- ano
- ne

17. Máš představu, od kolika let je člověk trestně odpovědný za své činy?

- po dovršení 15-ti let
- po dovršení 18-ti let
- po dovršení 21-ti let

18. Zúčastnil/a jste se někdy na základní nebo střední škole tzv. adaptačního dne?

- ano
- ne

19. Myslíš si, že požití jakékoli návykové látky je považováno za rizikové chování?

- ano
- ne
- možná

20. Co myslíte, jaké jsou nejčastější trestné činy páchané pod vlivem alkoholu?

- dopravní nehody
- šíření nakažlivé nemoci

21. Pro koho platí nulová tolerance alkoholu v krvi na silnici?

- cyklisté (bruslaři)
- motocyklisté

22. Víte, jak je to s legalitou marihuany? Kdy se jedná o přestupek a kdy o trestný čin?

- je legální pěstovat jednu rostlinu marihuany
- pěstování jakéhokoli množství je trestný čin

23. Slyšeli jste někdy slovo netolismus?

- ano (vysvětli tento pojem vlastními slovy)
- ne

24. Co myslíte, může si člověk vypěstovat závislost na internetu (internetových hrách, sociálních sítích)?

- ano
- ne
- vlastní odpověď

25. Co si myslíte, může být nějaký druh sportu životu nebezpečný?

- ano – jaký.....
- ne

26. Myslíte si, že poruchy příjmu potravy (bulimie, anorexie atd.) by měly být řešeny ve školním prostředí?

- ano
- ne

- možná
- vlastní odpověď

27. Myslíte si, že šikana popřípadě kyberšikana může být životu nebezpečná?

- ano
- ne

28. Který typ rizikového chování je pro Tebe absolutně neakceptovatelný, může způsobit velký problém v životě, i končit smrtí? *(je možné vybrat více odpovědí)*

- agrese, šikana
- kyberšikana
- záškoláctví
- krádeže (loupeže) + násilí
- návykové látky
- alkohol
- tabák
- poruchy příjmu potravin
- sebepoškozování
- náboženská hnutí
- netolismus

29. Který typ je pro Tebe naopak akceptovatelný, dal by se tolerovat? *(možno vybrat i více odpovědí)*

- agrese, šikana
- kyberšikana
- záškoláctví
- krádeže (loupeže) + násilí
- návykové látky
- alkohol
- tabák
- poruchy příjmu potravy
- sebepoškozování
- náboženská hnutí
- netolismus
- jiné.....

30. Když se staneš svědkem nějakého druhu rizikového chování ve škole, co uděláš? *(možno vybrat více odpovědí)*

- oznámím to třídnímu učiteli, pokud je to spolužák

- oznámím to ředitelce školy
- svěřím se anonymně (schránka školy)
- situaci budu okamžitě řešit sám/sama
- poradím se s někým mimo školu (rodina, kamarád)
- nic nepodniknu, moje věc to není
- vlastní odpověď.....

Děkuji za pozornost a Vaše odpovědi.

Petra Křížová